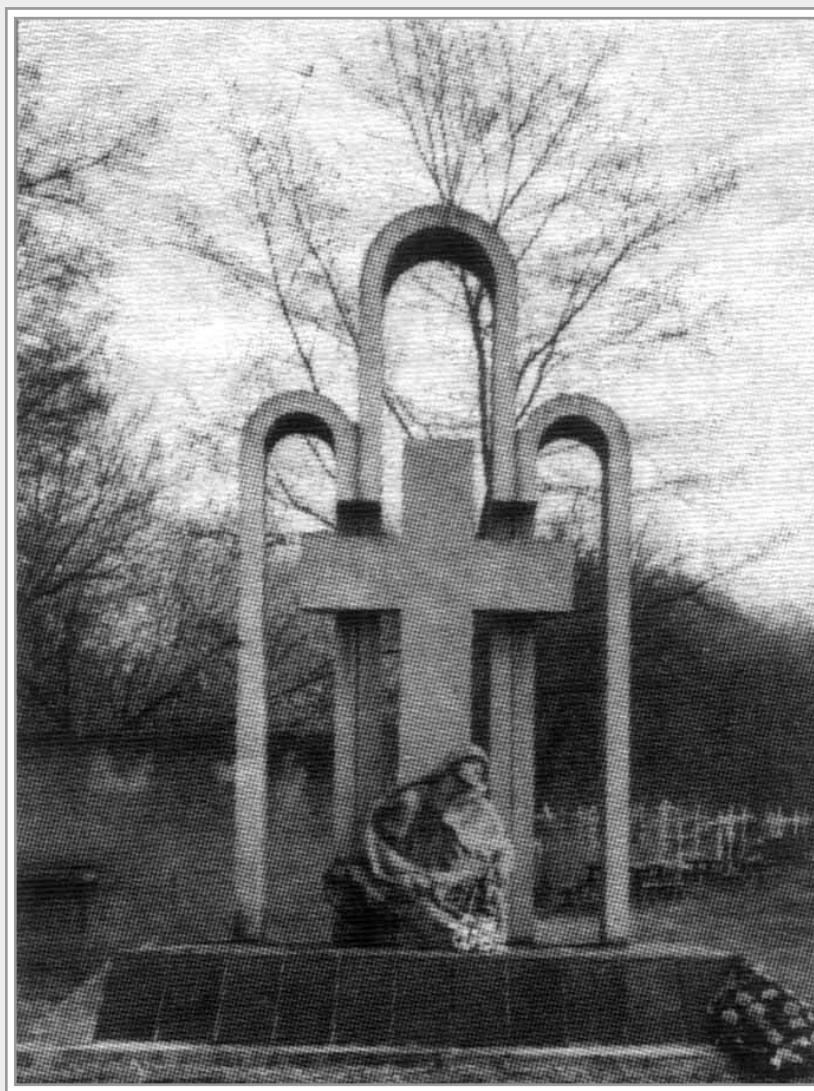

РІДНА ШКОЛА

Листопад 2007.

Рік XXXXIV Ч. 3 (148).

Пам'ятник жертвам Великого Голоду
в селі Сошникові на Київщині

РІДНА ШКОЛА

Видає Шкільна Рада при УККА
і Централі Опікунів
тричі на рік

Євген В. Федоренко — головний редактор

Річна передплата:
\$10.00 (ам. доларів)
Одне число — \$5.00

RIDNA SHKOLA

Published Three Times Annually
by the Educational Council UCCA
and Parent-Teacher Association

Editor — Eugene W. Fedorenko

Subscription Rates:
One Year — \$10.00
Single Issue — \$5.00

АДРЕСА ШКІЛЬНОЇ РАДИ, РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

EDUCATIONAL COUNCIL UCCA — P. O. Box 391 — COOPER STATION, NEW YORK, N.Y. 10276-0391

TEL.: (212) 477-1200

FAX: (212) 777-7201

e-mail: rada@ridnashkola.org

КОРПУНКТ В КИЄВІ :

Онкович Ганна Володимирівна — Київ-30, вул. М. Коцюбинського, буд. 2, кв. 11, тел. (044) 234-3925

Пасемко Іван Петрович — Київ-32, бульв. Т. Шевченка, буд. 38, кв. 92, тел. (044) 235-2143

З М І С Т

Д. Мейс. Ваші мертві вибрали мене...	1
Ухвала Міжнародного Симпозіуму “Голодомор-33”	5
К. Горобець. Людоїдство з вини комуністів	7
Голодомор 1932-1933	8
І. Перешило. У Києві знищили частину Мазепинського валу і назвали це його реставрацією	11
Г. Терещук. “Владика Андрей”, художній фільм про митрополита А. Шептицького	12
І. Пасемко. Доктор Іван Дзюб — кавалер японського Ордена Вранішнього Сонця, Золотих Променів з Розетою	13
О. Ковалевський. “Ці Україні небо і земля”	16
І. Пасемко. Франкова Дрогобиччина	19
Всеукраїнська Конференція шкіл українознавства	23
Ю. Гасцький. Вчительський семінар на Союзівці	24
В. Лабунський. Українці знаходять так багато причин для розбрату й так мало — для єднання	26
Т. Зеленко. Вічний, як народ	27
“Перехрестя — Україна та тріумф демократії”	28
В. Каплун. Школа українознавства ім. Лесі Українки вшанувала Івана Франка	29
В. Головащенко. Свято останнього шкільного дзвінка	30
С. Христенко. Кінцеві іспити в Школі українознавства в Трентоні, Н. Дж.	31
В. Висоцький. Пролунав останній шкільний дзвоник	31
Італійська провінція відкриває правду про Голодомор	32
Я. Розумний. Д-р Богдан Чопик	33

УПРАВА ШКІЛЬНОЇ РАДИ:

д-р Євген Федоренко — голова,
д-р Олександр Лужницький — екзекутивний
заступник голови,
мгр. Степан Патриляк — заступник голови,
д-р Юрій Гаєцький — заступник голови,
д-р Марія Кіцюк — кореспонденційний секретар,
мгр. Роман Дубенко — протоколярний секретар,
Маруся Решітник — фінансовий референт,
д-р Роман Брух, д-р В. Кость, дир. В. Кривонос
— члени Управи.

КОНТРОЛЬНА КОМІСІЯ:

дир. Теодор Царик — голова;
інж. Богдан Гаргай, дир. Оксана Кулинич,
М. Мельник, дир. О. Поліщук, — члени.

ТОВАРИСЬКИЙ СУД:

дир. Юрій Косачевич — голова,
дир. Б. Волянська, д-р Р. Гриців,
дир. Л. Паславська, мгр. Надія Хойнацька,
— члени.

www.ridnashkola.org

Typeset and layout by Brukh —
13 Lionel Pl., Whippany, New Jersey 07981, USA.

Ваші мертві вибрали мене...

Спадщина голодомору: Україна як постґеноцидне суспільство

Джеймс Мейс

Професор Джеймс Мейс, автор багатьох наукових праць і один із перших дослідників теми Голодомору 1933 року, народився 18 лютого 1952 р. у Маскогі (Оклахома), США. Помер 18 лютого 2004 року в Києві, де його й поховано. У 1973-му закінчив університет штату Оклахома, потім отримав ступені магістра і доктора історичних наук в університеті Мічигану, де захистив дисертацію на тему "Національний комунізм у Радянській Україні 1919-1933рр.". Потім Мейса запросили для досліджень в Український науково-дослідний інститут Гарварду, де він працював з Робертом Конквестом, беручи участь у дослідженнях для його книги "Жива скорботи". З 1986 по 1990 Дж. Мейс був виконавчим директором Комісії Конгресу США з голодомору, що збирала свідчення людей, що пережили голодомор в 1932-33 роках, керував її повсякденною роботою і укладав проєкт висновків комісії. Після 1990 року професор Мейс займав тимчасові посади в Колумбійському та Іллінойському університетах.

У 1993-му Мейс переїхав в Україну, де працював в інституту етнополітики, викладав політологію в НаУКМА та Християнському університеті. З 1998 року — консультант англомовного тижневика "День".

На той час, коли у 1981 році я розпочинав своє дослідження Великого голодомору в Україні, було безліч ще не опублікованих партійних документів. Але після вивчення національного комунізму з контексту української історії цього періоду разом з такими документами, промовами, передовими статтями, котрі друкувалися буквально щоденно в офіційній пресі радянської України, мені стали раптом абсолютно ясні основні риси офіційної політики радянського режиму щодо України.

Тут мені треба пояснити, чому саме я, корінний американець, займався цією темою і навіть це мені було треба? Мене не раз про це питають, і не раз мені хотілося запитати у відповідь: а що потрібно було мільйонам росіян, євреїв, вірменів, зрештою, українців у цій далекій, Богом забутій країні — Америці? Тому що американиці українського походження вимагають досліджень, і мені судилася така доля, що ваші мертві вибрали мене. І так само, як не можна займатися історією голокосту і не стати хоч би напів євреєм, так само не можна займатися історією дослідження голодомору і не стати хоча б напівукраїнцем. Я втратив над цією роботою забагато років, щоб Україна не стала більшою частиною мого життя. Зрештою, словами Мартина Лютера, тут я стою, бо інакше не можу.

Мотивація була проста: і всі новодоступні документи і новітні дослідження не змінили основного портрету подій, які я дав у 1982-му році на Міжнародній Конференції про голокост і геноцид. Я переконаний — щоб централізувати повну владу в руках Сталіна, потрібно було знищити другу радянську республіку, о отже, вигубити українське селянство, українську інтелігенцію, українську мову, українську істо-

рію у розумінні народу, знищити Україну, як таку. Калькуляція була дуже простою і вкрай примітивною: нема народу, отже, нема окремої країни, а в результаті нема проблем. Така політика в клясичному розумінні цього слова означає ГЕНОЦИД.

До кінця воєнного комунізму більшовиками культивувався майже патологічна ненависть до так званого буржуазного націоналізму. Саму суть ленінської формули “зближення і злиття націй” можна трактувати, як прогеноцидну, адже накладання одного національного зразка замість іншого оголошувалося “історично прогресивним”. Під час першої окупації Києва більшовицькі війська практикували розстріли майже всіх, хто публічно розмовляв українською мовою в Києві. Голод 1921-1923 р., що забрав життя мільйонів мешканців України, був відверто спровокованим самою економічною політикою стосовно України. Викачка продовольства проводилася у відверто дискримінаційних формах щодо України. Другий уряд УРСР на чолі з Християном Раковським 1919 року відверто ідентифікував українську мову з так званою контрреволюцією. У 1921 р. Раднарком РРФСР просив допомоги тільки для голодуючих Поволжя та й сам НЕП був в Україні введений на шість місяців пізніше, ніж на іншій території, що дозволило продовжувати продрозверстку. Тільки з початком нової економічної політики (резолуція X з’їзду РКП(б) “Про національне питання”) у 1921 р. була здійснена спроба співіснування радянської системи з російськими мовами і культурами. Під час “українізації” (коренізація, оголошена резолюцією XII з’їзду РКП(б) 1923-1932 рр.) радянська влада спробувала жорстоко контролювати український національний процес шляхом безпосередньої участі в ньому. Припинення такої політики під час голодомору 1932-1933 рр. Носить виразні ознаки геноциду. Для введення прямої влади в Україні Сталін пішов на страхітливі репресії і, зрештою, на організацію штучного голоду в Україні.

В кінці жовтня 1932 р. ВКП(б) захопив пряму контролю над хлібозаготівлями через голову Раднаркому СРСР В. Молотова, призначеного головою комісії по виконанню хлібозаготівель в УСРР (Л. Каганович очолив аналогічну комісію для тодішнього Південно-кавказького

краю, в тому числі Кубані). На 18 листопада під тиском Молотова, ЦК КП(б)У створив систему натурштрафів, це був фактично наказ про повернення державі авансів колгоспникам з урожаю та конфіскацію замість відсутнього хліба інших видів харчування, що можна трактувати тільки як політику, спрямовану на організацію голодомору. Постанова Політбюро ЦК ВКП(б) від 14 грудня 1932 р., у якій було звинувачено уряд УРСР і керівництво тодішнього Південно-кавказького краю, між іншим, в українському націоналізмі, як головної причини небажання або невміння місцевих комуністів виконати хлібозаготівлю мітичного хліба, та фактична догана ВКП(б) усій партійній організації КП(б)У, має всі ознаки того, що політична мета найвищих керівників СРСР була спрямована на знищення самодіяльності КП(б)У, як таких. Масовий терор 1933 р. проти української культури — бузсумнівна ознака наміру знищення української національної ідентичності, як бази самої такої самодіяльності. Саме на цій основі у 1988 р. американська Комісія по вивченню голодомору в Україні 1932-1933 рр. вирішила, що голодомор був актом геноциду. У 1990 р. Міжнародна комісія по дослідженню голодомору в Україні 1932-1933 рр., організована Світовим конгресом вільних українців не змогла визначитись чітко в цьому питанні. Причиною цього було необгрунтоване віднесення розглядуваного факту масового народобивства в Україні до питання законодавства, а не до області права, як це було зроблено в працях Рафаеля Лемкіна та основних міжнародних документах. Мотивацією такого рішення даної комісії служили аргументи, що штучний голод в Україні було організовано за 15 років до того, як були прийняті міжнародні документи, що подання про визнання факту геноциду має право зробити тільки уряд тодішнього СРСР і що немає в живих фактичних організаторів голодомору, крім ще живого на той час Лазаря Кагановича. Характер і масштаби голодомору в Україні залишаються й досі дискусійними питаннями серед закордонних фахівців.

Цю проблему ми досліджували як могли. Мені здається, що зібрані документи, свідчення очевидців, рапорт Американському Конгресові зробили своє діло, але те, що ми матеріяли не зробили — це адекватно треба розуміти — те,

що ми це залишили для наших дітей, для наших потомків. Цього болю, цього жаху ми не витримали. Сталінська політика соціологічно запаленої землі до певної міри справді знищила Україну як таку, в сенсі, що що вона зробила кардинальний розрив у процесі нормального розвитку українського народу, і це призвело до унікальної ситуації — якщо розвал комунізму міг у таких країнах, як Польща, Чехія, Угорщина і т. д. призвести до реставрації втраченої незалежності передіснюючих народів, то в Україні, поза межами західних областей, українська нація в сенсі людської спільноти, яка має консенсус щодо власної ідентичності, власної історії, культурних цінностей, у певному розумінні залишилась просто національною меншиною у власній країні. Іншими словами: народ і країна були так засмикані, так залякані, що коли Україна виборола незалежність, у народу не було чітко визначеної думки щодо влісного майбутнього. Були тільки передіснюючі структури Української РСР. У 1991 році ми всі зробили фундаментальну, хоч і несвідому помилку, коли думали, що ми створили нову незалежну державу. Сьогодні ясно, що це було унезалежнення переслідуючої держави. Фактично такі самі люди продовжували робити так само, і дальший розвиток пішов від цього. Посткомуністична Україна вже не просто унезалежнена УРСР, але в суб'єктивному сенсі, де люди мають спільні національні цінності, спільне розуміння, хто вони є, — ще нема української України в сенсі, як Польща є польська і Чехія є чеська.

Всі схеми історії є до певної міри штучні, та це буває самоприродний процес саморозуміння будь-якого народу, але штучна інкорпорація історії українства, українців та інших народів колишнього СРСР була штучним насянням іншої національної ідентичності, вигідної для тодішніх можновладців. Коли покійна Анна Панкратова зробила відкриття у 19-му виданні її “Історії СССР” у 1950 році, що козацька революція, яка починалася у 1649 році, була “національно-освободительной войной под руководством Богдана Хмельницкого” — це був сигнал: українцям “освобождение” означало “воссоединение” зі старшим братом, відрізняти “Великую Отечественную войну” від Другої світової війни — означало перемогу цього молодшого брата у особливій боротьбі під верховенством “старшого”. А не як рівноправного члена Об’єднаних Націй проти фашизму. В літературі можна було прочитати Булгакова, але було викреслене ціле покоління української літератури, представника якого писали не гірше за представників російського “серебряного века”: Хвильовий, Яновський, молоді Сосюра і Тичина, переклади з античної літератури Зерова — все можливе і неможливе було зроблено, щоб “викорінити, знищити національне коріння” не лише з української культури, але навіть з мови, основної інтелектуальної цеглини духовного розвитку будь-якої спільноти, і того, що залишилося — стало замало, щоб зробитися повноцінним членом світової спільноти націй.

Як я казав не раз: покійний еміграційний професор Іван Лисяк-Рудницький ще у 1962-му році бачив коріння, які виростили на теперішній Україні: республіканська номенклатура і ті, які почали шукати і сіяти сучасні національні цінності. Я рідше називав ці сили територіаль-

но і національною елітами. Трагедія незалежної України у тому, що домінантною силою стала не національна, але територіальна еліта, представники якої зберігають всі звички традиційної номенклатури, такі, як: думай одне, кажи друге і зроби третє. Фактична модель української економіки залишається трикутником, який було видно вже у 70-х роках: номенклатурники — цеховики — кримінальні структури. Тільки тоді натомість з цеховиків стають підприємці, які залишаються більш політиками, ніж бізнесменами. І завжди можуть використовувати інші сторони трикутника, щоб задушити більш продуктивних конкурентів, і через це ми бідні. Це фактично так само, як в Росії.

І поки така ситуація залишається, ці фрази про європейський вибір України залишаються просто балаканиною, тому що Євросоюз перш за все економічна організація, та сама суть, як працює наша економіка — це модель абсолют-

но протилежна до європейської. Так само всі ці прекрасні фрази про злагоду фактично маскують відсутність будь-якого національного змісту більшості можновладців країни. Територіальна еліта може дати практично все, що вимагається, тому що вона не має ні національних цінностей, ні державницьких орієнтирів. Багато написано про другорядність і неконкурентність української преси і ЗМІ, але хто хоче читати сто разів підряд — скільки ми любимо і як любимо Україну штучно збідненою мовою, бо переважна більшість перекладачів закордонної літератури просто цікавіше читається російською?

Ніхто не може вирішити за українців, як вони вирішують говорити і писати, окрім самих українців. Але чк вони можуть вирішувати для себе без знання цих слів, які були заборонені (див. на "Більшовик України", 1933, №7, де знаходяться цілі списки заборонених слів від 20-х років). Я хочу, щоб хтось колись сів, як я, з вбитими та розстріляними з Інститутів живої і наукової мови. Коли ж будуть оприлюднені результати їх відважної праці, щоб з'явилась можливість використовувати у своєму інтелектуальному поступі напрацьовані варіанти отим втраченим поколінням і почати будувати найелементарніші цеглини думок свого народу?

Але перш за все, українці не можуть стати повноцінним народом, повноцінними членами європейської цивілізації без передавання сил від держави до людей, які вміють організувати себе так, що можуть примусити владу зробити те, що вигідно саме для них. Це суть частого нерозуміння поняття "громадське суспільство". Це не ідеальна система і, може, не зовсім демократична, але ліпшої поки що не знайдено. Ніяка держава ніколи не зможе зробити Україну українською. Тільки самоорганізовані українці поза державними структурами зможуть це зробити. І я твердо переконаний, що це таки буде!

"День", 12 лютого 2003 р.

Ухвала Міжнародного Симпозіуму “Голодомор-33”

(Київ, 5-7 вересня 1990 року)

Ми, учасники міжнародного симпозіуму “Голодомор-33”, у глибокій скорботі схиляємо голови перед пам’яттю десятків мільйонів померлих і ненароджених внаслідок людиноненависницької політики сталінсько-комуністичного режиму, який викликав і планомірно здійснив штучний голод серед українського селянства в 1932-1933 роках.

Вважаємо, що ця політика за міжнародним правом повинна кваліфікуватися, як злочин перед людством і людяністю — насамперед тому, що він прозвів до мільйонів насильницьких смертей, підірвав фізичне й духовне здоров’я українського народу на багато поколінь, але також тому, що засобами найжорстокішого залякування та терору була здійснена спроба знищити вікові моральні засади і духовний досвід цілої нації.

Ми підтримуємо висновки Комісії Конгресу США і Міжнародної Комісії по розслідуванню голоду 1932-1933 рр. на Україні, що визначили цей страшний голодомор, як геноцид проти українського народу. СРСР брутально порушив статтю 46 Гаагської конференції 1907 р., як держава, що вела свавільну війну проти власного народу, і принципи, які пізніше були ухвалені Міжнародною конвенцією 1948 р. “Про запобігання злочинів геноциду і покарання за нього”. Відповідальність за ці злочини лягає на уряд Радянського Союзу і на Комуністичну партію, як правлячу в державі з однопартійною системою.

Ми звертаємось до світової громадськості, до Організації Об’єднаних Націй, до Паризької наради глав урядів та держав по підготовці загальноєвропейської наради з безпеки (Гельсінкі-2) з вимогою провести всебічне розслідуван-

ня геноциду проти українського народу і розглянути цей злочин в міжнародному суді в Гаазі. Міжнародний трибунал, згідно з загальноприйнятими правовими нормами, повинен покарати винних, визначити шляхи та розміри матеріального та морального відшкодування українському народові.

Ми вважаємо необхідним утворення Міжнародного центру по вивченню історії України і з’ясуванні всіх злочинів проти її народу впродовж усього XX століття з чорнобильською трагедією включно.

Важливим аспектом діяльності такого Центру було б вивчення демографічних, медичних, духовних, культурологічних, економічних та політичних наслідків політики геноциду. Вважаємо, що Міністерство освіти України повинно ввести в шкільні програми з історії вивчення страшної трагедії українського народу — голодомору 1932-1933рр.

Ми висловлюємо недовіру тим псевдоісторикам і функціонерам з інституту історії АН УРСР та з інституту історії партії ЦК КП України, які, згідно з вказівками вищих партійних органів, свідомо фальсифікували причини, перебіг і наслідки голодомору 1932-1933 рр., і тому повинні нести за це моральну відповідальність.

Ми вважаємо за необхідне створення музею народної скорботи, в якому мають бути зібрані всі матеріали і свідчення про велику трагедію, як нагадування та пересторога нащадкам. Будуючи своє майбутнє, український народ ніколи не забуде про насильницьку смерть мільйонів своїх братів і сестер. Вічна їм пам’ять

Вимерле від голоду село на Харківщині.

Масове поховання жертв голодомору.

Людоїдство з вини комуністів

Дуже багато сіл на Полтавщині потерпіло від комуністичної влади. Але я беру одно з них — село Шилівка Хорольського повіту, а нині Решетилівського району. Невелике це село — 640 дворів. Така ж кількість селян жила по хуторах. Усі ці хлібороби обробляли землю своїм трудом, без найманої сили.

Підготовку до голоду комуністи почали ще з 1929 року. Дуже багато вони пустили отрути, доки розтравили народ. Приїздили з СРСР в Україну і Грачов, і Воронов, і інші, які довели до того, що в селі залишилося 97 дворів. Так Метелик Остап мав 13 душ, а залишилося троє — решта вмерли. Іван Пікуля мав 13 душ — залишилося троє, решта вмерли. В багатьох родинах залишилося по одній особі.

А що вони зробили на хуторах? Хутір Левченка — всі знищені. Хутір Землянки — всі знищені, хутір Логвина — знищено, хутір Горобця на Плавнях — знищено, хутір Горобців на Соломиях — знищено, хутір Горобців на Горі, де було 11 млинів-вітряків, — знищено. Хутір Фещенка — знищено, хутір Ходієнка-Кузьменка — знищено. З рештки хутора Терещенка зроблено колгосп. З хутора Шкурати одна хата залишилась. З хутора Лукаша і Онищенка — зроблено колгоспний двір.

У голодний 1933 рік у згаданому вище селі на Полтавщині дійшло до того, що люди людей почали їсти. Люди від голоду почали пухнути і умирати десятками в день. Сільсовет створив бригаду збирати трупи померлих від голоду — вранці тих, що за ніч померли, і вечором тих, що вдень померли. Одного дня коло самої кооперативи 16 душ померло. Хотіли ото ж щось купити і там Богові душі свої віддали, їх збирали і скидали, як снопи, на віз і прямо на цвинтар, а там теж ями копають — заготовляють, так неабиякі, а щоб змістилось 20-30 мерців. Клали по кілька рядів — шарами, а тих, що не вмістились — притоптували. Ховали без священика і кадила, бо де священика взяти, коли всіх позасилали то на Соловки, то на Колиму, а святі церкви поруйнували.

Але були й такі, які помічали, що не всі і до ями на цвинтар попадають. Сьогодні бачили, що ходив, чи ходила, хоч і дуже опухлі, а на завтра їх нема. І багато такого помічалось. Бригада, що звозила мертвих, не один раз заявляла про це в сільсовет, та без наслідку. Бригада доводила в сільраді, що ті люди втекти не могли, бо пухлі дуже.

Якось увечері секретар сільради Андрій Васильович Ходієнко ішов додому і попався в руки розбійникам-людожерам. Зрозуміло — секретар молодий, здоровий і голоду не знав. Ну, ото ж, хоч вони його втрюх і схватили, але він так тріпнувся, що усі три від нього з його пальтом відлетіли. Але він пізнав їх усіх трюх, а сам утік в одному піджаку. Це були Лукашенко Кіндрат, Кисіль Гнат і Кінаш. Тоді секретар по телефонував до району в Решетилівку, і на ранок приїхало ГПУ, і пішло до вказаних секретарем людей. У Лукашенка багато найшли кісток, голів і рук людських, а в печі жарилось у двох чавунах людське м'ясо. У Кисіля Г. також знайшли багато людських кісток і недавно забиту Ганну Чаленкову, частина тіла якої теж варила. У Кінаша знайшли під ліжком яму, повну людських кісток, та двоє дітей, порізаних.

На питання ГПУ, чиї це діти, вони відповіли, що це діти були їхні, але коли вони вже похляли, то тоді їх почали варити і їсти.

Таких випадків у селі було багато. Але ГПУ засудило тільки шість душ зловлених, себто по їхньому самих винуватців, що почали людожерство. Говорили, що їх повезли до Харкова на розправу.

І після цього ще було багато жахливих випадків. Бувало, коли вже батьки похлянули, діти розлізаються по городах рвати та їсти якийсь бур'ян чи спориш, або калачики. Це так приучила їхня покійна мама, яка лазила з ними, поки сама навіки заснула. Мало хто з них вижив.

К. Горобець, "Злочин", 2003 р.

Голодомор

1932-1933

Надія Степула: Запалені свічки, пам'ятні віча та мітинги, хвилини мовчань і сльози, сльози тих, котрі ще пам'ятають Голодомор і котрі вже пам'ятають.

День пам'яті жертв Голодомору та політичних репресій схиляє державні прапори і схиляє голови живих, вшановуючи сонм безвинних душ, які полягли лютою смертю.

Найтяжча сторінка української історії перегортається ще раз во ім'я торжества правди над часом, цвяхованим неправдою.

Живих людей, котрі пам'ятають Голодомор, стає все менше. Тим цінніше кожне їхнє слово про все, що пережили.

Говорить 87-літня художниця, тепер пенсіонерка, учасниця Другої Світової війни, автор

книги спогадів про Голодомор "Крихта солодкого хліба" Галина Кириченко.

Галина Кириченко: Найбільше мені запам'яталося те, що я бачила своїми очима.

Я якось йшла. Бачу сидить жінка. Вона не-притомна, руки в неї повисли, а грудне дитя, що було на колінах, лежить коло неї на землі.

Бачу, що їде машина. Я заховалася. Машина зупинилася. Біля шофера сидів дядько. Він ви-йшов. Такий кремезний. У його руках вила. З цими вилами він підійшов до цієї жінки, розмахнувся і в цю жінку ці вила впер. Вона так крикнула, так зойкнула – вона жива була. Він її, як снопа, підкинув і туди в машину закинув.

Тими вилами вони кололи усіх підряд.

Тоді він підійшов до цієї дитинки, взяв її і кинув туди. Не попав, вона об борт вдарилася і на землю впала. То він взяв та й вилами як про-колов це дитя. Воно, бідне, як запищало – воно живеньке. Він на вилах доніс його до борту, за борт зачепив, вила витяг, а дитя за борт впало. Він сів знову до шофера і поїхали далі.

Оце так вони очищали місто. А мені казали, що вони це везуть десь далеко за місто, там ями понариті є, і вони туди в ями скидають всіх: і мертвих, і живих, а потім ще зверху насипають землею. Звідки ніхто вже не може вибратися.

Надія Степула: Говорить 82-літня Мусієн-ко Людмила Якимівна, учасниця Другої Світо-вої війни, яка після війни працювала у будинку для сиріт вихователькою у Блиставиці на Київ-щині.

Людмила Мусієнко: Мені якраз 8 років бу-ло тоді, як почався Голодомор. Це було в селі Червоне. Ми йшли у пошуках їди: хліба якого-небудь чи якоїсь картоплини. Я багато бачила хат, де забиті вікна дошками. Я маму питала: "Мамо, а чого це ці вікна забиті?" А вона каже: "Бо люди померли". "А чого вони померли?" "Бо не було чого їсти".

То в моїй уяві дитячій родилися такі думки: чого ж це так, хто ж це довів до того? Ні kota, ні собаки не було видно, тому що їх усіх поїли люди!

В мене була тітка Параска. Я до неї якраз заходила, а сусідка зайшла в хату до неї і плаче.

Каже, що пішов десь її син і вже три дні немає його. Коли відчиняються двері і заходить молодий чоловік. У нього під рукою якась одежина. А та сусідка як побачила та як сплесне руками: “Боже, це ж мого Гриші свитка!” Вона до того дядька кинулася і та свитка таки її сина. А той вже без пам’яті і каже: “Дайте мені горщика, щоб зварити м’ясо”.

Дуже їсти хотілося, дуже хотілося, а не було ж ні крихти! Робили не хліб, а просто наче млинці із трави. Насічемо і з водичкою ліпиш його, щоб воно трималося купи, а воно не держиться. І на сковороду. А сковорода суха – немає ж ні жиру, нічого. Воно наче піджарене, наче зварене. То таке ми замість хліба їли.

Надія Степула: Про кількість жертв трагедії, котра “викосила народ у народі” продовжують сперечатися. За даними різних джерел, під час Голодомору 1932-1933 років в Україні загинуло від семи до десяти мільйонів. Це становило чверть усього населення країни.

Ще на початку 50-х років минулого століття дослідники Гарвардського університету, записуючи розповіді біженців з СРСР, припиняли інтерв’ю, тільки-но мова заходила про Голодомор. Вчені вважали ці розповіді неправдоподібними і зумовленими антирадянськими та націоналістичними упередженнями свідків.

“Голод 1933 року в Україні, в якому загинули мільйони людей, пройшов поза увагою більшості англійських русофілів,” — заявляв Джордж Орвелл.

Відомі політики та діячі культури Заходу в сам розпал голоду відвідали радянську Україну, проте, повернувшись на рідні терени, вони розповідали тільки про “вгодованих” українських селян.

Англійський драматург Бернард Шов навіть заявив тоді: “Я не бачив абсолютно нікого, хто б потерпав від недоїдання”.

Перед приїздом до Києва колишнього прем’єр-міністра Франції Едуарда Ерріо з української столиці вивезли всіх безпритульних дітей і жебраків, у крамниці завезли продукти. У приміському колгоспі “Жовтнева революція” прибрали з узбіч над дорогами мерців та тих, хто тільки ще конав, селян вдягли в привезений

зі столиці одяг та посадили їсти за столи, прикрашені квітами. Вернувшись до Франції, Ерріо заявив, що “категорично заперечує брехню буржуазної преси про голод в Радянському Союзі”.

Як могло статися, що світ начебто “не помічав” і довго не помічав Голодомору на віками родючих, щедротних українських землях?

“Щоб зрозуміти місце українського Голодомору в загальному плині світових подій, доцільно звернутися до теорії і практики діяльності Комуністичного Інтернаціоналу, міжнародної організації з центром у Москві, яка ставила на меті буквально “перекинути світ” “догори дном”, — вважає Сергій Грабовський, кандидат філософських наук, заступника головного редактора журналу Сучасність”.

Далі Сергій Грабовський.

Сергій Грабовський: Комінтерн тримав курс на ініціювання всесвітньої революції, яка б змела з історичної арени буржуазію всіх країн і мала наслідком створення Всесвітньої республіки рад із столицею у Москві.

Прибічники Йосифа Сталіна викидають прихильників підштовхування світової революції на чолі з Левом Троцьким з керівництва партії більшовиків та Комінтерну. Сталінці збираються спертися у встановленні всесвітньої влади рад насамперед на багнети Червоної армії. Вона має перетворитися на масове мобільне військо. Задля цього Сталін розпочинає форсовану індустріалізацію та суцільну колективізацію.

Зовнішніх загроз для Радянського Союзу у цей час не існує. Практично у всіх країнах Заходу в ті роки панували антивоєнні настрої.

Щодо внутрішніх чинників, то сам Сталін визнав: колективізація була здійснена зовсім не для того, щоб підвищити продуктивність сільського господарства; головним для нього було “торжество соціалістичних виробничих відносин”, говорячи ж людською мовою – тотальний контроль влади за селянством.

Перші роки нового більшовицького курсу призвели до знищення в СРСР майже 10 мільйонів селян, сотень тисяч інтелігентів. Але з різних причин “визвольний похід” тоді зірвав-

ся. Однею з таких причин могла стати ненадійність оперативного тилу цього походу, тобто теренів Радянської України.

Іншими словами, українці у разі початку “визвольного походу” у Західну Європу могли викинути якогось коника: зірвати мобілізацію до Червоної армії, а то й почати повстання проти влади. А тому цілком логічною виглядала “зачистка” оперативного тилу. І восени того ж 1932 року Москва зробила все від неї залежне, щоб остаточно приборкати позірно мирне, але насправді потенційно бунтівне українське селянство. Засобом такого приборкання і став Голодомор.

А за Голодомором на обрії вже виднілися контури Великого Терору 1937 року.

Надія Степула: В середині 80-х років минулого століття ставлення західного суспільства до Голодомору в Україні змінилося.

Канадський дослідницький центр з українського Голодомору випустив науково-популярний фільм “Жнива розпуки”.

Великого розголосу набула публікація результатів дослідження американського історика Джеймса Мейса і книга його британського колеги Роберта Конквеста “Жнива скорботи”.

У 1988 році спеціальна комісія Конгресу США визнала факт штучного Голодомору в Україні. А за два роки подібного висновку дійшла і незалежна Міжнародна юридична комісія.

Проблеми, пов’язані з Голодомором 1932-33 років, досі лежать у кількох площинах. Це, зокрема, і юридичне визнання Голодомору геноцидом проти українців, і місце та час спорудження адекватного трагедії меморіалу.

Далі про це колега Тарас Марусик.

Тарас Марусик: З десяток парламентів світу вже визнали Голодомор актом геноциду проти українців.

До цих країн поки що не належить Франція. Чи визнає ця країна українську трагедію 1932-33 років актом геноциду? На це запитання відповідає голова створеного у Франції організаційного комітету з відзначення 75-ої річниці Голодомору в Україні Геня Кузен.

Геня Кузен: Поки що є знак запитання, але старання є великі. Ми будемо, можна сказати, докучати не тільки депутатам, але й сенаторам. Також ми будемо звертатися до мерів, до регіональної ради кожного регіону, щоб отримати якесь фінансування.

Але на це нам потрібно, щоб парламент підписав цей документ (вже підписано — *ред.*), і щоб ми не були з голими руками, а щоб ми могли показати: ось Україна визнала, що це акт геноциду.

Це бажання, здається, поки що не є актуальним на українській землі. На превеликий жаль!

Тарас Марусик: Інший погляд на цю проблему висловив професор Національного інституту східних мов і культур та Національного інституту політичних наук у Парижі Жорж Мінк.

Він згадав визнання французьким парламентом геноциду вірменського народу. На його думку, те голосування було радше передвиборчим.

Жорж Мінк: Особисто я вважаю, що це була помилка, що не можна видавати закони щодо історії. Це справа істориків опрацьовувати матеріал, відтак кваліфікувати конфлікт тим чи іншим способом.

Тарас Марусик: Для американця Моргана Вільямса, опікуна Освітньої та виставкової колекції Голодомору, голови меморіального фонду імені Джеймса Мейса найбільша українська трагедія 20 століття була геноцидом. Але як член Організаційного комітету з підготовки та проведення заходів у зв’язку з 75-річчям Голодомору в Україні він переймається спорудженням адекватного трагедії меморіалу.

Надія Степула: Тему Голодомору піднімали у своїх творах багато українських письменників, переважно це митці старшого покоління, ті, кого можна назвати свідками й учасниками трагічних подій.

А як тема Української Катастрофи відбивається в творах сучасних літераторів?

Говорить письменник Леонід Кононович. Його роман “Тема для медитації” аналізує найболючішу сторінку української історії.

Леонід Кононович: Я народився в селі Краси́лівка Ставищанського району на Київщині. У нас село вимерло на три чверті. Я з дитинства все знав.

Там жінка мешкала біля вигону, Олександра Дворська, яка з'їла своїх дітей.

Те, що Голодомор лежить у підсвідомості всіх українців, всіх (!), то якраз це є причиною того, що вони не хочуть про це говорити.

Я пам'ятаю, коли старі розповідали про голод, вони плакали.

Надія Степула: Історія Голодомору в Україні неосянжа. Це і наукові дослідження, і художні твори про Голодомор, полотна, світлина, кінофільми, документально-художні виставки, пам'ятні знаки.

“Голодний народ ігнорує справедливість, не слухає голосу розуму, не чує жодних молитв,” — писав ще римський філософ Луцій Сенека.

Людство не може бути здоровим, поки не осмислить свій гріх.

Тема голодомору, болісна і страшна, залишається темою досі недописаної книги.

Свідчення живих і німотні свідчення мертвих, праці поодиноких дослідників і цілих інститутів, кіно-стрічки та книги — цього, виявляється, все ще замало, щоб вважати Голодомор геноцидом українського народу.

Допоки дослідження та дебати, “прохання визнати” і “відмови визнати” тривають у часі, час відбирає останніх свідків. Тих, кому досі сняться всіяні трупами квітучі поля і порожні домівки без людей, бо без хліба. Тих, хто досі не може викинути у сміття навіть найчерствіший окраєць, кому здригається серце під час святкових феєрверків, коли мирні постріли петард відлунюють у скронях справжніми кулями, такими, як було пристрелено колись їх рідних, конаючих від голоду, простромлених вилами, закопаних живцем...

Заради пам'яті перед невинними жертвами, заради торжества правди над неправдою слід осмислювати Голодомор. Усвідомити, що катастрофа українського Голодомору залишається пересторогою для всього людства.

“Radio Svoboda”.

У Києві знищили частину Мазепинського валу і назвали це його реставрацією

Ірина Перешило

Київ, 31 серпня 2007 — На території Національного музею “Київська фортеця” знищили чергову пам'ятку. Цього разу це частина оборонного валу початку вісімнадцятого століття, так званого Мазепинського валу — оскільки споруджували цей фортифікаційний об'єкт за гетьмана Івана Мазепи і його коштом. Державна структура, котра руйнувала вал, мотивує свої дії бажанням реставрувати об'єкт.

30 серпня директорів Національного музею “Київська фортеця” В'ячеславу Кулінічеві зателефонували мешканці Києва і повідомили, що кілька екскаваторів нищать вали фортеці. Прибігши на місце події, Кулініч побачив, що поруйновано близько 50 метрів так званого Мазепинського валу.

За його словами, знищили частину Успенського бастіону. Ці бастіони насипали за наказом Мазепи 1706 року, тобто їм 301 рік.

Ці земляні вали були майже в ідеальному стані, каже директор: “А комерційна структура міністерства культури, яка там зараз хазяйнує, знесла частину метрів на 50”.

“Найгірніше те, що вони кажуть: ми знесли вали для того, щоб їх реставрувати. Повний абсурд”, — каже В'ячеслав Кулініч.

“Ніхто нічого не знищував”

Екскаватори, які нищили вали, працювали на державне підприємство “Культурно-мистецький та музейний комплекс „Мистецький Арсенал“, яке на території заповідника проводить роботи з реконструкції.

І представник цієї структури Юлія Валова стверджує, що до валів ніхто не торкався, нічого ніхто не знищував: “Ви хочете послухати нашу позицію — наша позиція така”.

Попри таку позицію представника державного підприємства “Мистецький Арсенал” експертна комісія, яка прибула на місце події, включно з Президентом Віктором Ющенком,

факт руйнування пам'ятки побачила на власні очі.

Як з'ясувалося, знищили не лише частину Мазепинського валу, але й кілька історичних об'єктів 18–19 століть, зокрема, каретний двір і вартове приміщення.

Із приводу ліквідації цих пам'яток Юлія Валова, представник державного підприємства “Мистецький Арсенал”, заявила, що все це робилося з розпорядження Міністерства культури “щодо знищення об'єктів, які заважали підготовці території для будівництва музейного комплексу”.

Реконструкція чи вандалізм?

Охоронці пам'яток називають такі дії вандалізмом і дивуються, чому процес фактично руйнування фортеці називають реконструкцією.

О. Титова, директор Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, нагадує, що йдеться в першу чергу про грубе порушення законодавства: “Найгірше, що говорять про реконструкцію, а насправді знищують автентичні залишки”.

За фактом руйнування пам'ятки історії – Мазепинського валу у Києві – порушили кримінальну справу. А Президент Віктор Ющенко попросив генерального прокурора контролювати її розслідування.

“Владика Андрей” Художній фільм про митрополита А. Шептицького

Галина Терещук

22 серпня у Києві відбувся перший робочий перегляд художнього фільму “Владика Андрей” про митрополита УГКЦ Андрея Шептицького. Це перший художній фільм про високодуховну людину 20 століття, яку радянська пропаганда активно оббріхувала, а УГКЦ взагалі ліквідувала. До того ж, фільм “Владика Андрей” — це єдиний україномовний проект, який отримав статус держзамовлення на 2007 р.

Уся творча група в один голос заявляє, що фільм “Владика Андрей” встановлює справед-

ливість, врешті восторжествує правда про таку велику особистість як митрополит Андрей Шептицький. Людина графського походження обрала служіння Господові і народові, очолювала Греко-Католицьку Церкву з 1901 до 1944, пережила зі своїм паством дві світові війни і кілька режимів. Митрополит вів свій народ словом Божим і реальною допомогою.

Життя митрополита викладене правдиво

Режисер Олесь Янчук прагне відтворити історичну правду. Майже усі зйомки уже завершені, зроблений первинний монтаж стрічки, залишилось відзняти ще два епізоди, один у Ватикані, другий у Росії. Після цього почнеться озвучення, комбіновані кадри.

Головний консультант фільму, автор численних праць про митрополита А. Шептицького, науковець Оксана Гайова була задоволена першим робочим переглядом стрічки. За її словами, усі факти про життя митрополита викладені правдиво.

Зараз дуже мало є людей, які знають про митрополита з радянської пропаганди, але цей фільм поповнить знання людей, що зробив митрополит не лише для свого народу, держави, але й для інших національностей та віросповідань.

Прем'єра відбудеться на свято Андрія у грудні.

Режисер Олесь Янчук певний час працював над фільмом у борг, але зараз уже з обіцяних урядом 8 мільйонів гривень гроші надходять систематично. 300 тисяч гривень знімальна група отримала від Львівської облради і ще 500 тисяч виділила Львівська обласна адміністрація.

У грудні, на свято Андрія, у столиці відбудеться прем'єра фільму “Владика Андрей”, а потім стрічка мандруватиме українськими регіонами.

Режисер мріє побачити у містах білборди про прем'єру фільму. Каже, що бодай половина білбордів від тієї кількості політичних, якими рясніють вулиці напередодні виборів, уже зробила чималий розголос українському кіно.

www.radiosvoboda.org

Доктор Іван Дзюб — кавалер японського Ордена Вранішнього Сонця, Золотих Променів з Розетою

Письменник-перекладач Іван Дзюб — доктор фізико-математичних наук, колишній голова ВАК України, знаний український дипломат, що упродовж кількох років працював радником з питань науки і техніки Посольства України в Японії. Іван Петрович — справжній шанувальник українського слова. Після завершення ним студій на фізичному факультеті Львівського держуніверситету ім. Івана Франка 1956 року я вперше зустрів його влітку 1967 року в Києві. То було на Хрещатику: одразу як вийти з метро “Хрещатик” — ліворуч од виходу тоді стояв великий газетно-журнальний кіоск, де можна було придбати як українські, так і закордонні видання. Глянув я — у черзі Іван Дзюб вже отримує шойно придбану японську газету “Акахата”, чи не єдину газету Японії, яку тоді можна було без проблем дістати в столиці України.

— Тобі що, Іване Петровичу, стало замало європейських мов? — запитує жартома...

— Я довго роздумував, — відповідає мій університетський колега цілком серйозно, — за яку із східних мов засісти — були спроби взятися за хінді, фарсі, афганську, навіть за китайську — та таки після довгих роздумів обрав японську...

Це, якщо я не помиляюся, була двадцять перша іноземна мова, яку опановував цей справді Богом обдарований спеціаліст своєї справи, фаховий фізик Іван Дзюб, бо вже працював у поважному Інституті теоретичної фізики Академії наук України, але таки продовжував плекати своє гоббі. Кажу двадцять перша іноземна мова, бо до того, отримуючи український тижневик “Наше Слово (Варшава), я перечитав його цікаву статтю про те, якими шляхами він опановував двадцять мов за період навчання в ЛДУ ім. І. Франка та після закінчення університету.

Щоправда, я переїхав до Києва трохи пізніше, а до того часу працював у м. Несторові (нині Жовква, цьому місту повернули історичну назву Жовква в часи української незалежності), тоді досить відомому на Львівщині

районному центрі, де за твердженням місцевих істориків та краєзнавців народився та виховувався Богдан Хмельницький, а поряд з цим містом — село Сопошин, рідне село Івана Дзюба, де мені, як працівникові районки “Нове життя”, доволі часто доводилося бувати в його рідному селі, щоб підготувати матеріали про роботу місцевого колгоспу. З протилежного західного боку Несторова було не менш знане село Воля Висоцька, де під час Першої світової війни знаний київський льотчик, майстер вищого пілотажу, штабс-капітан Петро Нестеров, який вперше здійснив свою “мертву петлю” в Києві 9.09.1913 р., майже рівно через рік 8.09.1914 року, вперше застосував таран проти ворожого літака, і загинув на просторій сільській оболоні згаданого села Волі Висоцької... Звичайно, у своїх матеріалах про колективне господарство у Сопошині я не забував згадати мого університетського приятеля, відмінника навчання і випускника Львівської альма матер, де нас здружило з Іваном Дзюбом і заняття в одній із багатьох університетських спортивних секцій.

Знаючи про його серйозні інтереси щодо фізики, я, звичайно, найбільше стежив за процесом вивчення іноземних мов та його перекладами з багатьох європейських мов, що згодом почали з’являтися в періодиці. Бувало, заходиш до читального залу славної університетської бібліотеки по вулиці Михайла Драгоманова, а Іван Дзюб — уже тут як тут. Підходжу, дивлюсь — над чим сьогодні працює мій приятель фізик. Виявляється — “Батько Горіо” Оноре де Бальзака, іншого разу Джордж Гордон Байрон — “Дон Жуан”, а ще якось був роман “Римлянка” Альберто Моравія. Усе це, зрозуміло, в оригіналі, поряд, на всяк випадок, своєрідна швидка допомога — двомовний словник, хоча до нього йому взагалі не доводилося взагалі звертатися. Часто траплялося зіставляти італійську з французькою або з іспанською і, таким чином, романські мови допо-

магали легше опановувати, зокрема, словниковий запас.

— Коли ж ти, Іване, вивчаєш фізику? — запитую.

— Це переважно в кімнаті гуртожитку та, зрештою, на лекціях опановую ті фізичні мудрощі, — відповів Іван Петрович.

А щодо багатьох європейських мов, то це були еспанська, італійська, англійська, португальська, французька, голландська, практично всі слов'янські мови, а вже згодом в Україні почали з'являтися винятково твори сучасної японської літератури в перекладах Івана Дзюба, в яких порушувались проблеми переважно нашого швидкоплинного сьогодення, про казковий промисловий розквіт, розвиток науки, техніки і культури у цьому дивовижному японському світі. Деякі з них я читав з винятковим інтересом і захопленням, подивляючи ту далеку країну, її винятково талановитий та працьовитий народ, морську сусідку Росії, під пануванням, щоправда, якої по закінченні війни опинились острови з такими типово російськими назвами як Шикотан або Кумашир... Той незбагнений японський світ, яким свого часу так захопився відомий, щоправда, незрячий український казкар Василь Єрошенко з Білгородщини, що став знаним японським письменником. Нині твори Василя Єрошенка, як стверджує кавалер японського ордена доктор Іван Дзюб, виходять масовими тиражами в Японії і винятково популярні серед широкої армії читачів країни. Адже це неабияка атракція для японців, але для українців в XIX — XX століттях це таке типове явище, бо вони присвячують свою творчість іншим народам. Звичайно, започаткував це явище великий Микола Гоголь і його приклад став тим прецедентом, коли українці втрачали не лише видатних письменників (Кльонович, Короленко, Достоевський, Чехов — в родині останнього розмовляли українською мовою), видатних фізиків, хеміків, механіків, конструкторів літальних апаратів, але інколи в обмін отримували посередніх писак, газетярів, або посередніх інженерів. Згадаймо хоча б героїв публіцистичних виступів на Українському радіо іншого українського доктора фізика Василя Шендеровського — Іван Пулюй, Олександр Неприцький-Грабов-

ський, Олександр Смакула, Іван Горбачевський, Михайло Кравчук, Володимир Вернадський, Ігор Сікорський, Ярослав Богдан Рудницький, які працювали на німецьку, американську чи на російську науку.

У 60-70-80 роки минулого XX століття всі ми пізнавали життя і творчість цього оригінального східного народу, захоплювалися перш за все його любов'ю до квітів і та знана ікебана, — мистецтво створення букетів, характеризувало цей народ як обдарованих митців, естетів, які аж надто оригінально по-мистецькому влаштовують і свій побут.

Хоча тут не можна не сказати кілька слів про Хіросіму і Нагасакі — два японські міста, що першими стали жертвами атомних божевільних експериментів, що спіткали їх та і всю Японію у жахливі серпневі дні 1945 року.

Доктор Іван Дзюб, як уже згадувалося, — колишній старший науковий співробітник Інституту теоретичної фізики АН України та радник з питань науки і техніки Посольства України в Японії, є водночас видатним перекладачем японської літератури українською мовою та популяризатором культури країни ранньої свіжості в Україні. Серед його перекладів — “Звір” Кендзабуро Ое та “Країна снігу” Ясунарі Кавабата — лавреатів Нобелівської премії в галузі літератури, “Спалена карта”, “Людина — коробка” та “Жінка в пісках” Кобо Абе, “Гонитва за вівцею” Харукі Мураками, окремі оповідання М. Мукусіми. Ці твори, що стали бестселерами в українських сільських та міських бібліотеках, а особливо в Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського, сприймаються захоплено українськими читачами будь-якого віку. Сюди, до резиденції Посла Японії в Україні, для участі в цій визначній культурологічній події прибули відомі письменники і перекладачі, і серед них Дмитро Андрухів, Віль Гримич, Ростислав Доценко, Іван Драч, Іван Ющук та ін.

Тож 22 листопада 2006 року в резиденції Посла відбулося надзвичайне культурологічне дійство: Посол пан Мацуо Мабучі у своїй урочистій промові відзначив, що уряд Японії прийняв ухвалу — нагородити видатного українського перекладача японської літератури українською мовою, у доробку якого більше 40

провідних творів сучасної японської літератури, що нині завдяки Іванові Дзюбу прийшли до українських читачів. Посол Мацуо Мабучі продемонстрував присутнім збірку японських новел “Павутинка”, яка нещодавно побачила світ у перекладах Івана Дзюба. Посол звернув особливу увагу присутніх на його улюблену новелу “Посмішка Богів”, що давно схвилювала його і досі приваблює японського читача своїми житейськими колізіями.

І ось настала урочиста хвилина: Посол Японії в Україні пан Мацуо Мабучі вручив від імені Уряду та його величності імператора Японії членові Національної спілки письменників України доктору Іванові Дзюбу високу державну нагороду Японії, згадавши при цьому, що символом є і те, що він вручає орден не лише в День свободи для українців 22 листопада 2006 року, але і в день, коли він рівно рік тому ступив вперше як Посол Японії на українську землю. Зазначимо, що це подія, яка стала свідченням зростаючих культурних і політичних взаємин України з цією могутньою державою, в

якій розпочинається схід Сонця для нашої півкулі і яка стає все ближчою і ближчою для України.

Виступаючи зі словом вдячності, кавалер Ордена Вранішнього Сонця, Золотих Променів з Розетою доктор, член НСПУ Іван Дзюб говорив про своє входження у світ японської літератури, культури, констатував, що японська література відкрила для нього душу японського народу, бо сьогодення японського народу — це творча і наполеглива праця, своєрідний стандарт серед народів Сходу, який може слугувати справді зразком для багатьох країн і народів Азійського континенту.

На урочистій акції вручення виступили також представники міністерств та відомств, зокрема МЗС України. З числа присутніх представників письменницького корпусу зі щирим вітанням виступив головний редактор журналу “Всесвіт” Олег Микитенко.

Іван Пасемко, член Міжнародної науково-координаційної ради з проблем українознавства.

Шкільна Рада США сумує з приводу передчасної смерті на 65-у році життя професора Інституту журналістики Анатолія Григоровича Погрібного, відомого літературознавця, письменника і публіциста, автора численних наукових праць і українського П'ятикнижжя з циклу “Розмови про наболіле”, що 26 років викладав журналістам історію літератури та 37 років пропрацював на різних посадах у Київському Національному університеті імені Тараса Шевченка.

Доктор філологічних наук, професор Київського та Українського Вільного університетів у Німеччині і голова Всеукраїнського педагогічного товариства ім. Ващенка, Анатолій Погрібний упродовж багатьох років співпрацював зі Шкільною Радою США, викладав лекції з української мови на літньому вчительському семінарі Шкільної Ради на оселі Українського Народного Союзу “Союзівка”, дописував до журналу “Рідна Школа”, постійно цікавився станом українського шкільництва в США.

Від імені управи Шкільної Ради, директорів, учителів і працівників шкіл українознавства висловлюємо щире співчуття дружині Анатолія Погрібного п. Галині та двом його синам, а також рідним, друзям і знайомим.

Д-р Євген Федоренко
Голова Шкільної Ради США

“ЦІ УКРАЇННІ НЕБО І ЗЕМЛЯ”

Зоя Гостева за характером, за внутрішньою, глибинною сталістю принципів існування у мінливому, оманливому світі — із тих українок, на кому тримається дім, родина, рід, нація, наші незмінні, кореві цінності...

Ми пам’ятаємо, що в часи нищення чоловічого начала у підколоніальному спротиві нації, особливо в часи радянські, пізньозастійні, коли чимало патріотів (що нині вбираються незрідка в тогу нібито “безперервної”, ніким і ніколи не застрашуваної волелюбності) борсалися в тенетах офіційної брехні або напівправди, приклад безкомпромісного служіння українському слову, Українській Справі показували іноді саме представниці “слабкої статі”.

Чого варті в цьому відношенні життя і творчість хоча б однієї тільки Ліни Костенко! А безліч інших вірниць цієї Справи — вони були не лише непохитними у випробах суспільної стагнації й переслідувань з боку влади, але й плекали ніжну квітку одвічної доброти українства, його чутливості до всього прекрасного і високого, небесно-весняного, що, мовби пролісок, палахкотіло у нетанучих льодах і снігах поневолення.

А прекрасне із нас теж викатовувалося, з кривавими клаптями видиралося з душі, бо раб мав бути в усьому обмежений, зламаний, в першу чергу — в духовності. І не обов’язково тільки з допомогою прямих репресій це робилося... Та — попри будь-що — душа нації не здавалася, вистояла і залишилася собою:

Я — лиш весна. Я очі квіту,
А не льодів, а не зими.
Як не вкорочували віку
Ви всі мені — без Колими...

Мабуть, звідси у Зої Гостевої захоплення сильними особистостями, що протистояли “деспотів людинозвірам”, звідси її полум’яний триптих “До Симоненка”, в якому мотиви подолання сусідують із мотивами трагізму, настроєм “тяжкої омути” й розпачу, гіркоти за історичні долі роду і народу.

Та до останку нас не загубити.
За нами — цілий світ, немов стіна.

Зоя Гостева

І нації жажкі дереворити,
І родоводів ярі письмена...

Як поетеса Зоя Гостева знайшла себе цілковито в українському слові. Її духовний зір очистився, вона побачила своє призначення і ставала дедалі впевненішою, навіть затятішою в обороні всього питомо рідного, адже їй добре відомо, що то воно таке — ходити манівцями, надаремно намагатися жити чужою мовою, як своєю...

Саме коли заговорила в ній уже нічим не скута українська душа, поетеса відчула справжню повноту життя, весь буйноквіт найтонших ліричних почуттів (і це ж поряд із непритишуваною інвективністю цілої низки інших її творів!) заповнив її уяву, виробив надзвичайно довірливу інтонацію, виразний індивідуальний стиль сформував яскравий, живий, тепер уже віриться — такий, який нікому не вбити, поетичний космос.

“Ці українні небо і земля” промовляють у рядках поетеси барвисто, хвилююче, без жодного фальшу й жодного сумніву у своїй життєспроможності, месіаністичній духоперспективності...

У вірші “Поетові Степану Сапеляку” авторка лаконічно, але вельми містко передає своє захоплення можливостями української мови, української душі, як вони відбуваються у творах колишнього довголітнього політв’язня радянських концтаборів, надскладного в своїх есхатологічних вибудовах і естетичній багатонаповненості поета:

Заметіллю шалено щасливий,
Ти — з миттєвостей хмар і грози,
Ти — із вітру, багаття і зливи,
Ти — від істин озимих і зим!

Загартований в муках репресій,
Стебелиночці кожний земляк,
Ти — барокове небо поезій,
Шабля сонця, що рине із мряк.

Уважна до найменших деталей, залюблена у найпотаємніші порухи природи, свого ліричного “Я”, авторка не губиться в калейдоскопі думок, почуттів, асоціативних взаємозв’язків і взаємоперегуків. Вона не “хімеризує”, не розпорошує світ, як це роблять нині чимало поетів, особливо молодих, особливо підтримуваних тими, хто в такому розпорошенні “далекоглядно” вбачає історичну стабільність свого суспільного домінування...

Поетесі Зої Гостевій, як натурі цілісній, така капітуляція перед вимогами сучасної, постмодернової кон’юктури органічно чужа. І чужа ще й тому, що загалом для української поетичної традиції є властивим не розпад, а збирання особистості, осончення, а не притінення чи й цілковите зночіння свідомості.

Адже Зо́я Гостева — за ментальністю, за внутрішніми перевагами, за вродженим відчуттям істини — завжди на осонченому боці всесвіту. І своєї позиції, активності, наступальності, нітрохи не приховує:

Я ще зірву підступні маски
З інакомовних. Ще зірву.
...Якщо, звичайно, з неба ласки,
Не опинюся десь в рову.

“Інакомовні” тут — це, так би мовити, сьогоднішні “дисиденти” безмежного українського історично-метафізичного часопростору, ті, хто не відчуває з ним крєвно-духовної сув’язі, хто, будучи навіть українцем із походження,

живе, мислить, говорить — не у вербальному, а в спадкоємно-генетичному націєтворчому сенсі — не по-українськи, а мовби якийсь байдужий або й зовсім не зичливий до цієї землі іноземець.

І на загрози новітнього, карколомно видозміненого вивищення таких “іноземців” над усіма нами, на загрози цілком реальні, поетеса очей не закриває. Вона їх бачить, та ще й більше бачить, сповідує, викохує інше — позначену особливою міткою українську душу, всьому відкриту і водночас необорну, причетну до найвеличніших і найсокровенніших цілепокладень безупинної містерії буття:

Усе моє — і все на видноколі
Ясним відлунням вічності шумить.

Це світовідчування, світоосягнення має, очевидно, прадавнє, ще оріянське походження, і те, що Зо́я Гостева залишається йому вірною, з необхідністю приведе її і до нових книжок, і до наступних, глибших утаємничень у рідне слово, по-справжньому, ще раз підкреслю, тільки й можливих на магістральних — визвольних, а не бічних — непідколоніальних, конформіських напрямках історичної ходи нашого духу.

Олексій Ковалевський, поет, лауреат премії ім. В. Сосюри, лауреат фонду Воляників-Швабінських при Фундації Українського Вільного Університету в Нью-Йорку (США).

Мелодії ранків

Відчуй, любий друже, мелодію ранків!
Відчуй його свіжість квітучих кімнат.
Фамільне майно — відповідної ставки:
Богемність дзеркал, золотавість пенат.

Плекай щось новітнє крутим поворотом,
Нехай тільки пісня над серцем краси!
Вдихає розарій не дим папіроси,
Не чад від машин нас дола звідусіль.

Це плоті вимога: джерел, ламінарій
І тиша гнізда між імперій-тварин.
Тлумачення текстів що схоче гербарій —
Не зброї, не крові, не лицарства війн.

Ім'я

Ви кажете — Ім'я... Та спробуй не згубити,
Якщо воно між іншими звучить.
Якщо цей гріш не можна освятити,
Життя кришталю чесною прожити.
Ви кажете — Ім'я... А що мені робити,
Коли воно так дзвінко не звучить,
Якщо мій час мина, але бентежить вітер,
Як жити далі — нікому навчить.
Ви кажете — Ім'я-сорочка-вишиванка —
І має бути білим, наче сніг.
А я, як є, уся — не снігу забаванка,
Дорогу-чорнотроп хтось перебіг.
Ви кажете — Ім'я. В нім має бути вічність —
Ці українні небо і земля,
Народу нескоримого величність...
Такою є, була і буду Я.

До Симоненка

Ти знаєш, що ти — людина.
Ти знаєш про це чи ні?
Усмішка твоя єдина,
Очі твої одні.
Василь Симоненко
(Триптих)

1

Пишу висотам і ровам,
І всім, хто ладен — у спокусу...
Хай невайдалені слова
Шукають з вічністю союзу!
Яка нам доля — жити, вмерти?
Забудуть нас чи пом'януть?
Поет — це суд, поет — це жертва,
Це невідома людству путь.
А деспоти людинозвірі
Хай шлють і шлють нас на заріз,
Воздасться нам — лишень по Вірі,
А їм — по мірі наших сліз...

2

Рвуть крила простір — до свободи!
Відвертих — поза грань доріг...
Озима бореться під льодом —
От-от хлопне під небо крик.
Почуєш, Господи, на кпини
Не візьмеш наш одвічний рух?

Ряди живих ніхто не спинить —
Ці тисячі сердець і рук!

Крізь жах, крізь біль встає натхнення
Нездоланим вогнем душі.
Між сутисків жорстокотемних
Померлих чуються плачі...

3

Вгрузаю у тяжку свою осмугу.
Гублюся у огромах, як слюза.
Яким воно, життя це, має бути,
Коли його розтрощує гроза?

Коли усе свою втрачає ціну,
Чи я співати можу у цей час?
Лютує зло і ставить на коліна,
І ось уже немає ніби нас.

Додолу впали. Многим не піднятися.
Казатимуть: "Топчи, така їм честь!"
І кидатимуть зв'язаних за ґрати,
І слово скреготатиме, як жерсть.

Та до останку нас не загубити.
За нами — цілий світ, немов стіна.
І нації жахкі дереворити,
І родоводів ярі письменна...

Час для вальсу

Як ніжно музика пливе.
Осінній подих. Час для вальсу.
Кружляє листя, серце рве,
І рана пам'яті не гасне.
Крізь дощ і сніг — усе бліде,
Усе уже морозновусте.
От зараз дзеркальце впаде
І синя сутінь чорно згусне...
Пресвітла свічечко слюзи,
Не тільки ти одна сумуєш!
Мій світ, мій рай, ті голоси...
Ти їх римуєш і ревнуєш...
Хай то останній буде гріх!
Цю легковажно-юну втіху
Бог нам простить, коли од лих
Нам стане зовсім не до сміху...
Кружляє листя, серце рве,
І рана пам'яті не гасне.
...Як ніжно музика пливе.
Осінній подих. Час для вальсу.

Франкова Дрогобиччина

Нині в українознавчій науці як у матірній Україні, так і поза її межами в середовищі української діаспори давно, особливо в США, утвердилося поняття — “Дрогобиччина — земля Івана Франка”, власне відтоді, коли вперше в 1973 році (Нью-Йорк-Париж-Сідней-Торонто) побачив світ перший із чотирьох томів під такою ж назвою — “Дрогобиччина — земля Івана Франка”. До речі, той перший том про Дрогобиччину вийшов як XXV том Українського Архіву під егідою Наукового Товариства ім. Шевченка, і авторами його виступають переважно дрогобичани, українські емігранти, зокрема Степан Гавриш, багаторічний голова Центрального Комітету Дрогобиччини, що й нині має свою резиденцію в м. Філадельфії (США), доктор Лука Луців — виходець із с. Грушева на Дрогобиччині, хто присвятив чимало наукових праць творчості Т. Шевченка, І. Франка, І. Котляревського, доктор Іван Олексинин, доктор М. Терлецький, доктор Василь Верган, доктор Віктор Пацлавський та багато інших авторів з діаспори на Американському континенті.

У свою чергу напередодні 150-річного ювілею від дня народження Івана Франка у Дрогобичі побачило світ цікаве, оригінальне з прекрасними кольоровими ілюстраціями видання “Франкова Дрогобиччина”, упорядник і автор тексту якого кандидат філологічних наук Ярослав Радевич-Винницький — виходець з Дрогобиччини, який сьогодні є, безсумнівно, найкращим і найавторитетнішим знавцем Дрогобиччини — українського, бойківського краю та, мабуть, один із найкращих франкознавців в Україні. Дизайн видання здійснила Валентина Данилів, а відповідальний за випуск — Микола Походжай (Видавництво “Коло”). Принагідно зазначимо, що Я. Радевич-Винницький — упорядник ще одного популярного видання “Символіка Дрогобиччини”, що вийшло друком в

Дрогобичі в тому ж видавництві “Коло” на початку 2006 р.

Чим же зацікавить читача “Франкова Дрогобиччина”? У першу чергу — це своєрідний культурологічний нарис про історичне минуле цього краю, що знаходиться практично в самому серці прабатьківщини слов’ян, межі якої, за твердженням багатьох славістів та істориків, сягали на півночі до Прип’яті, а на півдні — до північних схилів Карпат, східною межею була течія Дніпра, а на заході — польська ріка Вісла. У цьому ареалі, власне, формувався перший слов’янський світ, перші слов’янські народності і в першу чергу українці (русини), поляки (лендзяни), чехи, словаки, білі хорвати. Саме звідсіля, з прабатьківщини слов’ян дець на межі V-VI століттях помандрували на Схід українці (русини) на чолі з Русом, щоб досягти київських круч і тут залишитись назавжди, на Захід подалися лендзяни або ж по-сучасному поляки на чолі з Лехом, щоб досягти Гнєзньна — назва першої столиці Польщі, туди ж на Захід — чехи на чолі з Чехом, щоб зупинитись біля підніжжя гори Ржіп, і заснувати країну і найменувати її за іменем свого вождя, про що поетично повідав чеський літописець Космас у своїй латинській „Chronica Bohemorum”-“Чеській хроніці”, а згодом на Балкани відправились білі хорвати, щоб там створити Хорватію. Про мандри цих народів у ті давні часи також цікаво розповів чеський письменник Владислав Ванчура (26.06.1891-1.06.1942), безлуздо розстріляний фашистами 1942 р напередодні атентату на Райнгардта Гайдріха, намісника А. Гітлера в протектораті Чехія і Моравія.

Автор книжки Я. Радевич-Винницький цікаво знайомить читача зі славетними вихідцями з Дрогобиччини, з іменами яких асоціюються в першу чергу поняття про цей край, і серед них найвідоміші — Юрій Котермак-Дрогобич, ви-

ходець з м. Дрогобича, в минулому студент Ягеллонського університету в Кракові, згодом ректор найстарішого в світі університету в м. Болонї (Італія) та викладач згадуваного Ягеллонського університету, де йому доводилося навчати самого Миколу Коперніка, про якого поляки популярно кажуть “Wstrzymał Słońce, wzruszył Ziemię, Polskie wydało go plemię”- “Спинив Сонце, Зрушив Землю, Породило його польське плем’я”. Він же, Юрій Дрогобич, про життя якого, здається, найдокладніше написала Ніна Бічуя, колишня киянка, чий твір “Дрогобицький звіздар” був чи не першим одкровенням про цього автора першої друкованої книжки у східних слов’ян, доктора медицини й астрономії, у відкритті й популяризації якого поряд зі згаданою письменницею зробив також свій внесок відомий історик академік Ярослав Ісаєвич.

То було XV століття, а Іван Франко жив і творив на зламі XIX і XX століть і полишив по собі таку багатющу спадщину, що ставить його в число найгеніальніших творців європейських національних культур. Це він, Великий Каменьяр, про своє Підгір’я, що на Дрогобиччині, сказав в хвилюючих поетичних рядках:

О краю мій, Підгір’я ти прекрасне,
Як я люблю, як я люблю тебе!
Мов зірка та, що світить і не гасне,
Так та любов в душі моїй живе.

Допитливий читач довідається із цієї цікавої книжки і про інших діячів української культури, зокрема про автора першої друкованої граматики української мови в Галичині о. Йосифа Левицького. Бо ж тоді, коли на Наддніпрянщині в умовах царської Росії заявляли “не было, нет и быть не может”, у “тюрмі слов’янських народів Австрії”, за визначенням вождя світового пролетаріату, можна було видавати підручники української мови, відкривати українські школи та гімназії, зрештою відкривати катедри української мови та літератури, катедри історії України тощо. Це трохи

пізніше проф. Михайло Грушевський напише, що в Галичині під владою Австро-Угорщини українці вже борються за відкриття українського університету у Львові, а на Наддніпрянщині все ще й досі не доб’ються відкриття українських початкових шкіл. У Галичині цьому сприяли австрійці, німці, а на Наддніпрянщині чинили навпаки т. зв. “брати”.

Допитливий читач довідається із рецензованої книжки не лише про згаданого автора першої граматики української мови, але й про Івана Верхратського — творця української ботанічної і мінералогічної термінології, вчителя Івана Франка у Дрогобицькій гімназії; про співця “Галицької Каліфорнії” Стефана Ковалева, прізвище якого наддніпрянська професура поспіль писала Коваліва, начебто наперекір Іванові Франку і галичанам, котрі навіть у діаспорі подають прізвище Ковалів у непрямих відмінках Ковалева. Щоправда, не так давно в Україні вперто пропагували відмінювання і таких прізвищ у непрямих відмінках, як Петрів-Петріва, Іванів-Іваніва, начебто українці говорять або пишуть Київ-Київа, Львів-Львіва чи Харків-Харківа, але востаннє вже помудрішали. Знайде тут читач згадку і про “камелію гір” Уляну Кравченко (Юлію Шнайдер), яка колись тривалий час мешкала у Трускавці, доїжджаючи на роботу до Сільця, сусіднього з оздоровницею села. На жаль, трускавецька державна міська адміністрація ще й досі не потурбувалася, щоб якось увічнити ту місцину (пустку) у парку поряд з бюветом “Нафтусі”, де мешкала ця приятелька І. Франка і життя якої згодом скінчилося в давньому княжому місті Галичини Перемислі. Приємно, що автор цього видання не пройшов повз такі славетні імена, як національні герої України Гриць та Зенон Коссаки, як Президент України в екзилі Степан Витвицький — широко znana постать в Галичині в період визвольних боїв. Пам’ятається, моя мати розповідала мені, як тринадцятирічною дівчиною разом з батьком Андрієм Котормусом (її мати, а моя бабуся вже померла) вони пішки

мчали 1918 року 12 кілометрів до Дрогобича на віче, де виступатиме “сам Степан Витвицький” — саме так висловився тоді мій дідусь А. Котормус, щоб послухати виступ того видатного галицького політика. То була справжня політична подія, атракція, що привабила селян з далеких гірських сіл брати участь у цьому заході з нагоди проголошення ЗУНР.

Мовить автор і про незабутніх літераторів Богдана і Левка Лепких, про доктора Володимира Бірчака за походженням зі Стрийщини, чиє зріле життя було тісно зв'язане з Закарпаттям, особливо з виникненням Карпатської України на чолі з Президентом Августином Волошином, про відомого письменника Осипа Турянського, твір якого “Поza межами болю”, за твердженням мого університетського викладача історії чеської літератури Степана Масляка, європейська критика ставила навіть вище за твори російського письменника Л. Андрєєва — обидва вони працювали в царині жанру натуралізму. Про це згодом писав Роман Федорів у передмові “Повернення Осипа Турянського” до книжки “Поza межами болю. Син землі. Оповідання” наступні слова: “... він був запаморочений славою своєї книжки, високими оцінками віденських рецензентів, які піднімали його повість” “Поza межами болю” вище “Вогню” А. Барбюса, “Червоного сміху” Л. Андрєєва та інших творів світової літератури, у яких розкрито жорстоку суть першої світової війни. Критика називала його працю ледь не геніяльною, просто-таки дивовижним явищем на ниві людської культури” (Цитована книжка Осипа Турянського, Видавництво “Дніпро”, Київ — 1989, С.5).

Дрогобиччина і в період I і II світових воєн видала таких відомих військових фахівців, якими були Андрій Мельник — виходець із с. Воля Якубова на Дрогобиччині, відкриття пам'ятника якому в згаданій Волі Якубовій відбулося 23 липня 2006 р. за участі экс-Президента УНР в екзилі Миколи Плав'юка. Не міг автор пройти і повз постать одного із засновників Україн-

ського Січового Стрілецтва, полковника УГА Івана Чмоли — вихідця із Солотвина на Івано-Франківщині, чи начальника штабу УПА із Дорожева на Дрогобиччині Дмитра Грицяя і, звичайно, легендарного воїна УПА трускавчанина Романа Різняка-“Макомацького”, чий партизанські подвиги в Трускавці та Дрогобичі жалили тяж колишнього радянського вожака партизанів генерал-майора Олександра Сабурова. Усі перелічені особистості, навіть вихідці з інших районів Галичини, були тісно зв'язані з Дрогобиччиною, вони зробили свій внесок в історію того краю.

Автор книжки цілком резонно зупинився докладно на другій половині 80-х - початку 90-х років XX століття, коли в Дрогобичі, Трускавці, Стебнику, Бориславі та у навколишніх селах Колпці, Сільці, Уличному, Волі Якубовій, Летні чи Мединичах все вирувало, відбувались перші антикомуністичні походи, віча, демонстрації; тоді патріоти Дрогобиччини масово їздили в Центральну і Східну Україну будити національну свідомість братів-українців, як і пізніше в листопаді-грудні 2004 р. — на київський майдан Незалежності здобувати перемогу в Помаранчевій революції. Згадуючи про той період національно-визвольного руху 80-90 років минулого століття, не можна не назвати новостворене 17 серпня 1990 р. Петром Бобиком видавництво “Відродження” (і про цілком справедливо пише автор книжки), що друкувало в Україні, а якщо не було можливостей в Україні, то в Литві, і поширювало безкоштовно по Україні заборонену в радянські часи літературу. То була жертвна праця П. Бобика з Наддністрянщини, чия самовіддана жертвна праця, думається, ще віднайде свого автора з метою створення хоча б великого нариса, якщо не монографії про цю передчасно згаслу людину.

Я. Радевич-Винницький цілком резонно згадує про старожитність Дрогобиччини, бо тут, за переконанням І. Скибака та З. Гузара, авторів прекрасної книжечки про минуле і сьогодення

Трускавця, аргументовано розповідають про те, що на теренах Трускавця, вже вирувало життя в IV ст. н.е. Розповідаючи про ту ж старожитність того регіону, автор книжки Я. Радевич-Винницький пише: “Дрогобиччина — частина Перемишльської землі, яка впродовж століть відігравала дуже важливу роль в історії української духовності, культури, державності. Люди цього краю були охрещені, прилучені до християнської культури більш ніж за сто років до офіційного хрещення Києва володимиром Великим...”

Золотий двоголовий орел у синьому полі протягом століть був гербом Перемишльської землі... Двоголовий орел як герб Московії почав використовуватися на кілька століть пізніше, ніж у Перемишльській землі”. Зазначимо додатково, що говорячи про історію української духовності, культуру, не можна пройти повз факт, що життя автора музики до Державного гімну України Вербицького на слова П. Чубинського “Ще не вмерла України” було тісно зв’язане з містом Перемишлем.

Далі у книжці мова про адміністративний центр Дрогобиччини — місто Дрогобич, про його 900-річний ювілей 1991 року, про солеварні міста, що в XVII ст. продукували щорічно 26 тисяч бочок солі, про отримання містом магдебурзького права 1422 р., про проголошення його “королівським вільним містом” в 1778 році. У 1862 р. тут споруджено нафтопереробний завод, а 1912 р. — найбільшу рафінерію нафти в Європі. Цікаво, що українська гімназія в місті була заснована ще 1777 р., тоді як у деяких містах Донеччини українці не можуть домогтися відкриття українських гімназій у XXI ст. Багато у Дрогобичі пам’ятних місць, пов’язаних із І. Франком. Тут він прожив 11 років (1864-1875). Навчався у “нормальній школі” отців Василян та в гімназії — обидва приміщення збереглися. Тут Франко сидів у в’язниці, тут востаннє дрогобичани бачили і чули його у 1912 році, коли він читав свою поему “Мойсей”.

Далі в книжці розповідь про село Нагуєвичі, в присілку якого Слободі народився І. Франко, де зараз створено прекрасний комплекс музейних споруд. Перша згадка про село в історичних документах від XIII століття. Багато уваги Я. Радевич-Винницький присвятив і розповіді про Дрогобицький район, що нині є одним із провідних районів Львівщини. З Дрогобиччини вийшло чимало майстрів слова, інших видів мистецтв, творців науки. Це письменники Алена Пашко і Галина Пагутяк, художники Михайло Білас (м. Трускавець) і Ярослав Данилів, академіки Яків Парнас і Роман Кравців, музикант і композитор Тарас Курчик, красназавець Ганна Гром, чия книжечка “Нагуєвичі — Батьківщина Івана Франка”, яку авторка присвятила своїм землякам і яка в ці дні стала справжнім бестселером, бо подає багато подробиць із життя Великого Каменяра саме у Нагуєвичах. Багато уваги автор “Франкової Дрогобиччини” присвятив освітянському, медичному та спортивному життю району, зважаючи, може, й на те, що на Дрогобиччині у моєму рідному Доброгостові народився в родині священика Іван Боберський (1873-1947), засновник сокільсько-січового руху та фізичного виховання в Галичині, котрий щоправда з 1932 року проживав у Югославії, не маючи права повернутися ні в Галичину, ні тим паче в УРСР, бо це загрожувало йому за участь в організації допомоги Українській Галицькій Армії щонайменше одним із Гулагів або Соловками.

Відшуміли Франківські урочистості на нашій землі і поза її межами, але, думаю, українська наука, українське письменство, журналістика ще довго узагальнюватимуть, підбиватимуть підсумки, осмислюватимуть і саму творчість Каменяра і все те, що було здійснено в Україні до 150-річчя Івана Франка.

Іван Пасемко, ст. викладач
Київського славістичного університету.

ВСЕАМЕРИКАНСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ ВЧИТЕЛІВ ШКІЛ УКРАЇНОЗНАВСТВА США

Оселя СУМА, м. Еленвіл, штат Нью-Йорк

5-7 жовтня 2007 р.

РЕЗОЛЮЦІЇ

Всеамериканська конференція вчителів шкіл українознавства (далі Конференція) Шкільної Ради при УККА, що відбулася 5-7 жовтня 2007 р. на оселі СУМА у м. Еленвіл, Н. Й., всеціло підтримуючи Шкільну Раду в її корисній праці для добра і розвитку шкіл українознавства та всієї української спільноти в Америці, ухвалила таке:

Конференція вітає проводи всіх українських церков в Україні і діаспорі та закликає їх підтримувати українську мову в своїх церквах і користуватися нею, а при тому підтримувати українське шкільництво.

Конференція заохочує українську спільноту в США більше звертати увагу на потреби українського шкільництва та всіляко підтримувати його, виходячи з розуміння, що без успішного всебічного навчання і виховання молоді як майбутніх активних членів і провідників української громади, громада не має майбутнього.

Конференція закликає членів української громади, що мають дітей шкільного віку, посилати їх до українських шкіл. Окремо заохочуємо всіх українських дипломатів та працівників дипломатичних установ України за кордоном посилати своїх дітей до шкіл українознавства, а не до чужих шкіл, бо це компрометує не тільки їх самих та уряд, який вони репрезентують, але й усіх українців.

Конференція висловлює сподівання, що демократичні сили України, користаючись спільною перемогою на дострокових виборах до Верховної Ради України, що відбулися 30 вересня 2007 р., докладуть усіх зусиль для формування дієвої демократичної коаліції у Верховній Раді для успішної праці на благо українського народу.

Конференція виступає за підтримання зусиль ветеранів ОУН-УПА домогтися визнання ОУН-УПА стороною, що воювала у Другій світовій війні, і признання їхнього вкладу у боротьбу за відновлення Української державності.

Конференція цілковито підтримує зусилля Української держави в досягненні міжнародного визнання Голодомору 1932-1933 рр. в Україні геноцидом українського народу з усіма моральними і правовими наслідками.

Конференція засуджує спроби п'ятої колони і проросійськи налаштованих політичних сил в Україні домогтися введення російської мови як другої державної мови шляхом нагнітання вигадок про потребу захисту російської мови в Україні.

Конференція звертається з вимогою до Президента України Віктора Ющенка і до українського народу стати на сторожі національної історичної пам'яті і справедливості, протистояти політичній та інформаційній окупації України та не допустити відкриття на українській землі пам'ятників гнобителів українського народу російській цариці Катерині II.

Голова Резолюційної комісії – д-р Володимир Боднар, директор Школи українознавства ім. Тараса Шевченка в м. Пармі (штат Огайо), головний редактор газети “Український Клівленд”.

Член комісії – Микола Дупляк, педагогічний дорадник Шкільної Ради УККА (Нью-Йорк).

Вчительський семінар — 2007 на Союзівці

Юрій Гаєцький

В 2007 році відбувся 23-тій Вчительський курс для підвищення кваліфікації учителів Шкіл Українознавства в днях 22-29 липня в горах Кетскіл.

На курсах було 14 учасників з шкіл Огайо, Пенсилвенії, Нью Йорку та Нью Джерзі. Викладачі професори Євген Федоренко, Юрій Гаєцький, Ігор Мірчук, Володимир та Наталія Боднарі.

Семінар був спрямований на відзначення 75 років Голодомору-Геноциду в Україні 1932-1933. Учасники сплели великий вінок, який був поставлений біля меморіального хреста в православній церкві на Союзівці. От. Ю. Базилевський відправив окремий Молебень в неділю 29. 7. 07., церковний хор співав відправу, а проф. Є. Федоренко мав коротке слово про значення Геноциду в історії України.

Проф. Ю. Гаєцький дискутував проблеми з модерної історії України в ХХ ст. УРСР — це найгірша доба в історії України, коли згинуло найбільше українців за цілу історію України, а

Голодомор 1932-1933 це “прокляті роки”. На жаль, брак знання про ці роки та російська пропаганда закриває нам далі правду про ці події. Учителі повинні більше звернути увагу на своїх лекціях про ці катастрофи.

Проф. Є. Федоренко дав курс з української мови та літератури на еміграції, звертаючи увагу на таких письменників, як В. Барка, У. Самчук, Т. Осьмачка, І. Багрянний та Нью Йоркська група. Багато з них писали про Голодомор та сталінський терор.

Мистецтво ХХ ст. викладав проф. І. Мірчук. Його лекції про “Бойчукістів”, соцреалізм, мистців Західної України та діаспори були ілюстровані прозірками мистців та їх праць. Вечорами він показував клясичні фільми Довженка, Параджанова та Ілленка.

Лекції “Риси українського народу” та “Голодомор — геноцид українського народу” дав проф. Володимир Боднар. Вони були ілюстровані фотографіями та рисунками про цей штучний голод, які показували жах цих часів.

Учасники вчительського семінару на Союзівці, 2007.

Молебень на вшанування жертв голодомору.

Проф. Наталія Боднар давала лекції з економічної географії України, звертаючи увагу на населення. Лекції Володимира та Наталії Боднар були модерними, бо вживали комп'ютер при викладах та показували десятки мап, графів та фото на них.

Вечорами були покази фільмів. З історії показували “Україна між Сталіним і Гітлером” про Другу Світову Війну. Він зробив сильне вражіння на глядачів.

Учасники брали участь в програмах Союзівки, купалися, але багато вчилися, бо програма була насичена матеріалами. Однак учасники приготували цікаву програму — “Україна в 2041 році” на закінчення.

Ми хочемо подякувати нашим фундаторам, які розуміють вагу українського шкільництва та підтримують їх фінансово:

— Українська Кредитова кооператива в Нью Йорку;

— Українська Національна Кредитова

Кооператива, Нью Йорк;

— Фундація “Спадщина” в Чикаго, Іліной;

— Українсько-Американська Федеральна Кредитова Співка, Філадельфія;

— Фундація Українського Вільного Університету в Нью Йорку;

— Українсько-Американська Федеральна Кредитова Співка Самопоміч в Чикаго, філія Ньюарк, Нью Джерзі,

— Українсько-Американська Федеральна Кредитівка СУМА, Йонкерс, НЙ.

Треба підкреслити, що ці курси допомагають вишколювати учителів для Шкіл Українознавства. Вже понад 375 пройшло ці курси та 12 з них стали директорами окремих шкіл. Якщо їх не буде, де будуть школи брати учителів та де будуть їх вишколювати. Багато краще підтримати існуючі інституції, ніж творити нові. Надіємося, що й на 24 семінар в 2008 році буде фінансування.

“Українці знаходять так багато причин для розбрату й так мало — для єднання”

Містечко з неукраїнською назвою Бавнд Брук, що в штаті Нью-Джерзі, давно називають українським. Тут зусиллями блаженної пам'яті патріярха Української православної церкви у США Мстислава розбудовано величний релігійно-культурний центр, тут височіє красуня церква Святого алостола Андрія й пам'ятник одному з українських релігійних подвижників митрополиту Липківському, який не захотів піти на змову з власною совістю та переконаннями й відмовився від будь-якої співпраці з сатанинським комуністичним режимом, не зрадивши нашої віри й обравши шлях на Голгофу.

Тут же розташований і український цвинтар, де спочивають наші великі попередники, що поклали своє життя за волю України, керівники Української Народної Республіки, славні командири війська Симона Петлюри, Герої УПА, наші видатні письменники, митці, церковні ієрархи. Тут же, під церквою Святого Андрія, збудовано мавзолей, де спочиває вічним сном патріярх Мстислав.

Директор місцевої суботньої школи українознавства Роман Гірняк у бесіді зі мною сказав, що на українському цвинтарі в Бавнд Бруку можна проводити уроки української історії. Біля могили письменника-філософа Василя Барки, наприклад, який у своєму знаменитому романі “Жовтий князь” описав страхітливий голод 1932-1933 років. Чи біля надгробка Андрія Лівницького — президента УНР в екзилі, видатного українського політика й дипломата, правонаступника Симона Петлюри.

Бавнд Брук — це особливий український “острів” на американській землі. Тут зосереджена могутня енергетика українського духу, й тому сюди, наче магнітом, тягне українців.

Роман Гірняк — 37-річний успішний американський адвокат. Після напруженого робочого тижня він міг би разом із родиною поїхати на відпочинок кудись на дорогий курорт чи просто на природу й добре відпочити. Натомість

щосуботи, в дощ і хуртовину, спеку й мороз, він бере трьох своїх дітей і їде до суботньої школи українознавства у Бавнд Бруку, директором якої став рік тому.

Що примушує його, успішного американського адвоката, чинити так? Відповідь проста й очевидна: українська душа, яку притягує українська енергетика Бавнд Брука. Роман Гірняк народився й виріс у Чикаго. До шести років не знав жодного англійського слова — в родині розмовляли тільки українською мовою, й маленький Роман свої перші слова та речення вимовляв мовою предків.

Він каже, що відколи ще до нашої незалежності побував зі спортивною делегацією в Україні (пан Роман у недалекому минулому був чудовим плавцем), не може позбутися відчуття, що якась сила знову й знову тягне його на прабатьківську землю.

Суботня школа українознавства в Бавнд Бруку — невеличка. Тут усього 47 учнів і 12 учителів. Цьогоріч успішно склали випускні іспити й отримали атестати про закінчення школи лише троє матурантів. Але критерій успіху школи Р. Гірняк, його заступник Л. Лялюк та їхні однодумці вбачають не в кількісних показниках. Вони хочуть, щоб діти, в жилах тече українська кров, були українцями не тільки за походженням, а й за духом, переконаннями, освітою, внутрішнім світом і способом мислення.

Саме задля цього щосуботи від вересня до червня їдуть до української школи в Бавнд Брук Роман Гірняк, Леся Лялюк, Ярослава Данишук, Пріся Цегельська, Тарас Павловський, Олександра Гуцул, Галина Моринець, Леся Мороз, Ліля Проць, отець Михайло Хондарук, Оля Курда й Марія Герус. Вони віддають своїм учням часточку своєї душі й щиро радіють, коли маленькі Лесики й Оксанки починають читати й писати українською, а згодом, так само, як і їхні ровесники в Україні, пишуть цілі есеї й реферати про наших славних князів і

гетьманів, будівничих незалежної Української держави та лицарів нашого народу, які зі зброєю в руках відвойовували волю України.

Роман Гірняк розповідає, що до школи ходять діти батьків, які належать до різних релігійних конфесій. І педагогічний колектив школи робить усе можливе, аби діти не відчували, що українці поділяються ще й за цією ознакою. “Ми, українці, — каже Роман Гірняк, — знаходимо так багато причин для розбрату й так мало — для єднання. Галичани — східняки, греко-католики — православні, бандерівці — мельниківці... Усе це не повинно нас розділяти, бо єднає нас набагато більше й перш за все — наша Україна”.

В українській школі в Бавнд Бруку діти вивчають українську мову й літературу, історію України, її географію та культуру. Але головне, чого тут навчають, — любити Україну не тільки у великі й щасливі для неї дні, а й “во время люте”.

Серед учнів є навіть українці з тропічної сільви Парагваю. Там вони розмовляли еспанською, в Америці з нуля почали вивчати англій-

ську. І при цьому їхні батьки дбали ще й про те, аби не забули рідної, української. От би познайомити цих дітей із тими, що народилися і виросли у столиці України, але все життя розмовляють мовою нашого вчорашнього окупанта!

Роман Гірняк вважає, що шкільних уроків для того, аби виростити та виховати українську дитину, недостатньо. Саме тому наступного року при школі відкривається “світличка”, діятиме школа юних бандуристів, багато уваги приділятимуть Пластовим сходам. Школа хоче, щоб її учні, якщо це можливо, щоліта їхали в Україну. Бо де, як не там, можна по-справжньому опанувати українську мову, відчутти смак і запах рідної землі?!

У невеликій залі, де відбувалися урочистості з нагоди закінчення чергового навчального року, панувала напрочуд добра атмосфера. І коли від імені батьківського комітету отцю Михайлові Хондаруку, будинок й обійстя якого постраждали від повені, вручили чек, стало зрозуміло: це — одна українська родина.

“Міст”, Валентин Лабунський.

Вічний, як народ

Традиція відзначати Шевченківські дні бере початок від урочистого поховання поета на Смоленському цвинтарі у Петербурзі і наступного перепоховання його праху на Чернечій горі біля Канева 22 травня 1861 року.

22 травня 1861 року виконане бажання Тараса Шевченка, життєвий шлях якого обірвався 10 березня 1861 року у Петербурзі, бути похованим на Батьківщині. Цей день вважається днем перепоховання Найбільшого із українців на горі, яку зараз називають Тарасовою.

П'ятдесят вісім днів знаходився прах Т.Г. Шевченка в Петербурзі, а 8 травня 1861 року домовину з прахом Шевченка було викопано, перенесено через увесь Петербург до Московського (Миколаївського) вокзалу. Так починався останній шлях Кобзаря... Потім була Москва. Був на цьому сумному шляху і Київ, куди труну занесли студенти на своїх плечах. З Тарасом прощались усі кияни...

20 травня 1861 року на пароплаві “Кременчук” з Києва понесли хвилі дніпровські прах Тараса до Канева. Дві доби домовина знаходилась в Успенському соборі, а 22 травня було відслужено в цер-

кві панахиду, і прах Тараса Шевченка несли на Чернечу гору. “Винесли гроб, поклали на козацький віз, накрили червоною китайкою. Замість волів впрягли люд хрещений, і повезли діти свого батька, що повернувся з далекого краю до свого дому” — згадував Г. Честахівський. Туди ж перенесли дерев'яний хрест, який був встановлений на могилі. Чернеча гора ніколи не бачила такого людського потоку, що зібрався тут, щоб востаннє віддати шану Кобзареві.

З того часу це місце стане святиною, до якої українці всього світу прилучаються як до символу національної духовності. Це — Свята Земля України, її національна гордість і слава.

Кожного року Хмельницьке міське Товариство української мови ім. Тараса Шевченка “Просвіта” відряджає просвітницьку делегацію скласти шану Тарасу Шевченку на його могилі. І цього разу, в ювілейний для хмельницьких просвітян рік — 15 років діяльності в Народному Домі “Просвіти”, велика група найактивніших учасників просвітнянських програм: це учні та вчителі НВО №5, гімназії №1, Хмельницького університету управління та права, гуманітарно-педагогічної академії, журналісти від імені всіх хмельницьких просвітян.

Тетяна Зеленко, Відповідальний секретар “Просвіти”.

“Перехрестя — Україна та тріумф демократії”

Фільм виданий на DVD

(Washington, DC) Повнометражний документальний фільм “Crossroads” (“Перехрестя — Український тріумф демократії”) вийшов у світ у форматі DVD 28 березня 2007 року.

Очима шести українців “Перехрестя” розглядає історію та сучасні події в Україні з точки зору питання демократії, та що означає бути — чи стати — вільним народом з незалежністю та самоврядуванням. Знятий компанією “Алея Продакшнз”, цей шестидесятихвилинний документальний фільм доступний через ряд американських і канадських інтернет сторінок та каталогів, у тому числі, через крамниці української діаспори.

Вашінгтон Поуст кінокритик Ен Хорнадей пише, що “кіномитець Пол Тромблей зробив чутливий, напрочуд інтимний документальний фільм про Помаранчеву Революцію 2004 року в Україні, що зображує боротьбу за демократію у контексті історії зовнішніх зазіхань і проводить паралелі між учасниками революції та поетичними кімокадрами знятими українським кіномитцем Олександром Довженком”.

З яких мрій і з яких перешкод складається ця боротьба за демократію? Це перше, що заінтригувало продюсерів. “Відповідь на це питання не має ні справжнього початку, ні кінця”, — говорить Пол Тромблей, директор фільму. “Вона — як і історія самої України. Теми періодично повторюються, саме тому ми і побудували оповідь у такий спосіб, щоб занурити глядача у це середовище. Це складна оповідь, але на Україні вони живуть з цією складністю щоденно”.

У фільмі “розповідь про нашу країну піднесена до надзвичайного людського рівня і доступна та переконлива не тільки для розуму, але і для серця”, — говорить Олег Шамшур, посол України до США. “Як для дипломатів, це є одне із найважливіших завдань: показати людське обличчя нашого народу, нашої землі, наших традицій, нашої нації. Власне цього і досягає цей вдумливий фільм”.

Перегляди фільму відбувалися у Вашингтоні ДС, Нью Йорку, Лос Анджелесі та Лондоні. Він був офіційно відібраний для Фестивалю документальних та художніх фільмів у Філадельфії 2006 року та для кінофестивалю у Ешвілі 2006 року. Андріян Ерлінгер, який був в Україні під час Помаранчевої Революції у якості перекладача для організації безпеки та співробітництва у Європі, пише, що “я дізнався так багато про (Помаранчеву) Революцію від шести осіб, що дають інтерв'ю, хоч я сам пережив її”. Пан Ерлінгер

бачив фільм у Вашингтоні ДС, де він зараз працює для прес агенції, спеціалізуючись на аналізі подій у Євразії. “Я був вражений, — говорить він, — масштабами фільму та тим, що він заторкує так багато аспектів — історію, культуру, політику, економіку”.

“Алея Продакшнз” — незалежна компанія документальних фільмів, яка посвячує себе створенню розповідей про людей через зображення її особистих переживань. Додаткову інформацію можна придбати на www.alaya-productions.com.

“Польський публіцист Адам Кжевинський (співавтор варшавського тижневика “Політика”) зазначає, що в 90-ті роки французька преса поняття “нацизм” аналізувала 480 разів, “сталінізм” — 7 разів, “Авшвиць” — 150 разів, “Колиму” — 2 рази.

...А великий голод, створений розкуркулюванням в Україні, від якого загинуло десять мільйонів людей, взагалі не згадувані, хоч державна система, що призвела до нього, скрахувала...”

(Юрій Семенко. Наталя Павлушкова. М-Л, 1999р; ВВ, 33/13.8, стор. 4-3.)

“Двадцять літ минуло, але час не затер в моїй пам'яті сцен з харківського базару. Офіційно ці люди були “кулаки”, покарані за опір колективізації. Але пізніше я переконався, що це були звичайні селяни, змушені голодом виходити зі своїх сіл. В час попередніх жнив, партійні функціонери, стараючись здобути запланований контингент, конфіскували збіжжя до останнього зернятка. Навіть колгоспи залишилися без зерна на засів. Селяни вирізали худобу й птицю, а коли з'їли останній кусок, покинули землю...”

Обезлюднювалися цілі райони. Крім п'яти мільйонів “кулаків”, офіційно виселених на Сибір, багато мільйонів людей блукало без даху над головою. Облягали залізничні станції, вмирали на вулицях... Ніколи не подано до відома числа бездомних, і я сумніваюся, чи ведено таку статистику. Але бездомних було більше, як в часи мандрівки народів... Офіційно голоду не було, були лише “труднощі”...

А. Кестлер.
(Автор відомого роману “Darkness at Noon”).

Школа українознавства ім. Лесі Українки вшанувала Івана Франка

Випані, Н. Дж. — 12 травня Школа українознавства ім. Лесі Українки вшанувала пам'ять Івана Франка літературно-музичним вернісажем “Нам пора для України жити”.

Вщерть заповнена зала Українського Американського культурного центру у Нью-Джерзі, де тепер діє Школа українознавства, виглядала святково. Сцена була прикрашена рушниками, квітами, картинами. До свята всі діти старанно готувалися. Особливо треба відзначити хор наймолодших “артистів”, які завжди є окрасою кожного свята. Ніжними голосочками вони співали пісні на слова Івана Франка під акомпан'ямент Галини Брух та Іляни Паславської (диригент хору — Оксана Телепко).

Найважливішим моментом свята була подорож-перегляд прозірок з батьківщини І. Франка, села Нагуєвичі.

Перегляд супроводжувався віршем, який складала вчителька з Борислава Алла Сенькович “Роздуми по стежках великого Каменяря”, а

прочитала вчителька української мови Ольга Марин.

Діти середніх клас підготували уривок з казки “Лис Микита” і, вбрані в костюми, розвеселили присутніх. Учні старших клас декламували твори І. Франка “Мойсей”, “Україна”, “Товаришам із тюрми”...

Свято випало на переддень Дня матері, то кожний учень привітав свою рідну матусю, тету, бабусю ніжним поцілунком і обдарував трояндами. На закінчення свята під звуки українських мелодій всі подивилися фільм з історії школи.

Майбутнє нашої держави — це діти. Наша мета — їх навчити і виховати, щоб кожний з них зрозумів, що дійсно “нам пора для України жити”, бо ми — її нащадки. Але жити так жертовно, як це розумів І. Франко. Нагадуючи “твоїм будущим душу я тривожу”, він бажав своєму народові увійти у світову спільність мудрим, культурним.

Валентина Каплун.

Співає хор учнів.

Свято останнього шкільного дзвінка

Олбані, Н. Й. — Пролунав останній дзвінок нинішнього навчального року в суботній школі українознавства та релігійного навчання Округи Олбані. Учні, вчителі та батьки схвилювано прямують до церкви св. Миколая, що у містечку Вотервліті. Тут традиційне свято останнього дзвінка розпочалося з Молебня до св. Діви Марії. Отець Михайло, катехити церкви св. Миколая та вчителі поздоровили учнів і вручили посвідчення про успішне закінчення чергового навчального року.

У церковній залі урочисту програму відкрили директор Школи українознавства Наталка Верзол та заступник директора Єлизавета Баран. Дитячий хор під керівництвом Ярослава Кушніра поздоровив своїх старших друзів прекрасними піснями. Вчителі усіх клас, від садоч-

ка до випускної восьмої, розповідали про досягнення своїх учнів у вивченні української мови, правопису, історії та географії України. Поздоровлення завершила представниця Шкільної ради при УККА Марта Кузьмович. Кульмінацією стала святкова програма, присвячена випускникам — Соломії та Ярославові Мищукам. До них звернулись з найкращими побажаннями їхня вчителька української мови Ольга Бертч та вчителька історії Марія Фос. Усі присутні слухали роздуми кожного з випускників про закінчення школи і про те, наскільки школа допомогла у їхньому житті.

Віктор Головащенко.

Свято було сповнене усмішок, подарунків та весняних квітів.

Кінцеві іспити в Школі українознавства в Трентоні, Нью-Джерзі

2 червня в Українському народному домі українська громада відзначила закінчення першого навчального року в Школі українознавства. Ця школа колись діяла при Народному домі і відродилася у вересні 2006 року та діє в системі Шкільної Ради. Вивчати мову, літературу, культуру та географію України прийшло 35 учнів. За перший рік успішно склали матуральні іспити п'ять випускників: Надія Пасикова, котра склала всі кінцеві іспити на "відмінно", Ольга Шперун, Володимир Терещук, Микола Лупак та Андрій Павлючик.

Свято останнього дзвоника розпочав промовою директор школи Петро Терещук, який відзначив здобутки першого року, привітав випускників з успішним складанням матуральних іспитів та вручив їм дипломи. Зі словами настанови до випускників звернувся священник Греко-католицької церкви о. Іван та пастор Церкви євангельських християн-баптистів Овдій Хрипчук.

З теплими словами звернулися до випускників працівники кредитівки "Самопоміч" Оксана Микитин, яка передала юнакам та дівчатам грошові подарунки. Адміністрація школи та випускники висловили щире подяку кредитівці за фінансову підтримку школи.

Світлана Христенко.

Пролунав останній шкільний дзвінок

Пасейк, Нью-Джерзі.

В школі українознавства відбулося свято останнього дзвоника: завершився ще один навчальний рік і цей день став святом для дітей, батьків, всієї української громади. Діти йшли до школи святково вдягнені і місцеві жителі, дивлячись на вишивані сорочки дітей, розуміли, що в них — свято.

Як і в минулі роки, свято почалося з того, що учні разом з вчителями і батьками зібрались в церкві св. Миколая, де о. Ігор провів для них урочистий Молебень, поздоровив учнів з закінченням навчального року, побажав влітку добре відпочити і у вересні знову сісти за лави.

Свято було продовжене в шкільній залі, де зібрались учні, вчителі, колишні випускники, батьки, гості. Його відкрили ведучі — учні дев'ятої класи Наталя Подложнюк та Данило Тилевський. Вони надали слово директорів школи В. Кривоносові, який привітав присутніх з святом і відзначив, що українська школа в Пасейку завершила свій 55-ий навчальний рік. Протягом цих років школа готувала кадри для української громади.

Минулий навчальний рік був роком напруженої, наполегливої праці. В школі працювали 14 вчителів, навчалось 109 дітей. Завдяки наполегливій праці вчителів Н. Блаватської, Н. Біляковської, М. Вовк, Г. Жукевич, Г. Когут, В. Кривоніс, Н. Найди, М. Романко, Г. Семеняк, І. Стасенко, О. Стефак, Г. Шельпової, Л. Шкірпан, Ю. Яцикевича учні засвоїли програмний матеріал, про що свідчить нагородження великої групи учнів грамотами та відзначення подяками.

Серед тих, хто досяг кращих успіхів у навчанні, відзначено В. Вовк, М. Івахів, П. Гольтфельда, Л. Гольтфельд, В. Козинець, В. Коростіль, Н. Коростіль, Т. Куцап, Н. Міклоша, С. Мигалко, М. Мигалко, Д. Орос, М. Ороса, Х. Орос, Ю. Парфенюка, Ю. Попович, М. Сидорук, М. Сороку, С. Сороку, О. Тимків, Л. Павловську, Н. Чучвару та інших учнів. Протягом навчального року учні разом з учителями О. Стефак і Г. Семеняк підготували три художні виступи.

Директор школи подякував голові Батьківського комітету В. Табаци, членам комітету В. Федорчукові, Б. Домарадському, Л. Мигалко, Р. Пиндусу, П. Багрянівській, П. Рибчуку, всім іншим батькам за турботу про школу.

Заступник директора Г. Семеняк зачитала святковий наказ і кращим учням школи директор вручив грамоти, оголосив подяки. Потім відбувся святковий концерт, підготовлений учнями школи. Глядачі слухали вірші та пісні про Україну, про маму і батька, про школу і мову. Особливо сподобались виступи М. Мигалко,

яка прочитала вірш “Свята Україна”, Т. Куцап — “Любіть Україну”, В. Коростіль — “Рідна мова” (на слова В. Сосюри), учні С. Дмитрук, С. Домарадська, І. Клис, О. Корнят, М. Сорока, О. Пиндус виконали кілька українських пісень (особливо глядачам сподобалась пісня “Грицю, Грицю, до роботи”). Учні третьої класи виконали гуцульський танець. Добре були підготовлені учні шостої класи, які виконали кілька

українських пісень і серед них — “Як же нам жити на рідній землі”. Останнім акордом програми була пісня “Червона калина”, де ще раз оспівано єдність всіх родин, всієї України.

Після завершення художньої програми учениця першої класи Роксоляна Саламаха подала останній дзвоник в цьому навчальному році.

В. Висоцький.

Італійська провінція відкриває правду про Голодомор

Наталка Кудрик, Рим, 9 листопада 2007 — В Італії починаються акції, присвячені вшануванню пам’яті про Голодомор в Україні 1932-33 рр. Правду про трагедію поширює насамперед українська громада. Та цього року зі власними ініціативами виступили й італійські регіональні організації. Головна мета нових заходів — спонукати парламент Італії визнати Голодомор актом геноциду проти українського народу.

Вірджіліо Каївано, асоціація „Малі європейські центри”. — Акцію серед італійців започаткувала міжнародна культурна асоціація “Маленькі європейські центри” з південного регіону Пульї. З нагоди 75-х роковин трагедії українського народу цей осередок поширив маніфест, яким визнав Голодомор актом геноциду. Організація звернулася до мерів міст, керівників обласних адміністрацій в Італії та інших країнах Євросоюзу підтримати заклик Президента України щодо визнання цього факту міжнародною спільнотою.

“Голодомор, щоб не забути” — під таким гаслом у містах Італії вже влаштовують вечори пам’яті. Незабаром на площах і вулицях з’являться намети з інформаційними матеріалами про жахливі наслідки радянського комуністичного режиму під проводом Йосипа Сталіна. Наше завдання — донести правду про українське лихо до пересічних громадян, передусім до молодого покоління, зазначив речник асоціації Верджіліо Каївано: “Пропонуємо міністру освіти Італії, що навіть у наших школах необхідно запровадити тематичні уроки і дискусії з учнями про трагедію Голодомору. Італійці, на жаль, не знають про це лихо, однак помітна велика заці-

кавленість, щоб зрозуміти і бути добре обізнаними”.

Опираючись на громадську думку та підтримку регіональних політиків, організація має на меті спонукати італійський парламент до ухвалення резолюції про Голодомор. За словами пана Каївано, це буде нелегко, адже нинішні парламентарі мало знають і не зовсім розуміють, що йдеться про справжню гуманітарну катастрофу, яка спіткала Україну за часів сталінізму.

Торувати шлях до сенату та палати депутатів активно починають і представники української діаспори. З наступного тижня “Християнське товариство українців в Італії” оголошує збір підписів іммігрантів з проханням до парламенту визнати Голодомор актом геноциду українського народу.

Олесь Городецький, „Християнське товариство українців в Італії” — Голова товариства Олесь Городецький зауважив: “Ми хочемо з низів стимулювати італійську владу. Більшість українців, які живуть на Апеннінах, не є громадянами Італії, але вони створюють італійський соціальний добробут. Тому, я думаю, що політики повинні прислухатися до голосу народу”.

Українці в Італії, апелюючи до політиків лівого і правого таборів, закликають піднятися вище політичних стереотипів та визнати історичну правду, якою б гіркою вона не була. Наприкінці листопада зібрані підписи і звернення громадян надішлють до парламенту.

Діяльність спільноти у цьому напрямку підтримує Посольство України та Українська греко-католицька церква. Завдяки добровільним ініціативам окремих українців з приводу даної теми вже відбулася попередня зустріч з представником комісії із закордонних справ італійського сенату. Крига поступово скресає.

Д-р Богдан Чопик

(19 грудня 1924 – 30 липня 2006)

Богдан (Дан) Чопик, доктор філологічних наук, професор слов'янських мов Університету Юта (Utah), літературний критик, поет, педагог, член канадійських УВАН, НТШ та Асоціації славистів Канади. Народився в Україні в с. Беневе на Тернопільщині, 19 грудня 1924 р. (в метриці подано 2 січня 1925) в родині Григорія Чопика й Ольги (Янків) Чопик. Батько Богдана заможний і національно свідомий господар, був арештований більшовиками в часі першої совітської окупації Галичини в 1940 р., а в 1941-му замордований у тернопільській тюрмі. Гімназійну освіту Богдан почав у Бережанах (1941-1944) й закінчив у Німеччині (Травнштайн) 13 березня 1946.

Бажаючи „посвятитися праці для церкви й українського народу”, того ж (1946) року записався на теологічні студії в Українській католицькій духовній семінарії в Гіршбергу (Баварія), де вчився до часу переведення семінарії до Кулемборгу (Голляндія) в квітні 1948. В тому ж році перейшов на студії права й соціологічних наук в Українському вільному університеті в Мюнхені, а в 1949 одержав повну стипендію на студії в Бірмінгемському університеті (Birmingham) в Англії, який закінчив 1953 ступенем бакалавра комерційних наук. Ступінь магістра (M.A.) одержав у Колорадському університеті 1962 р., а доктора філології (Ph.D.) на Українському вільному університеті в Мюнхені 1970, захистивши дисертацію „Системи фонем сучасної української літературної мови”.

Після захисту дисертації викладав у Славістичному відділі на Університеті Юти. Тут у 1978 одержав підвищення на повного професора. В грудні 1990 р. одружився з козачкою О. Кудряшевою з Москви й у 1997, разом з дружиною вступив у члени Світового товариства козаків і спільно складають „дарунок на козацькі діла кубанців”.

Б. Чопик стає президентом Міжнародної академії козаків з рангою генерал-майора, членом Міжнародної асоціації інформатизації (MAI), а 2000 року його призначають віце-президентом MAI та директором цієї асоціації на східні штати Америки. В США організує своє підприємство ICONAHR (International Center of Nutrition and Health and Rehabilitation) і реєструє його в New Jersey.

Він член Української вільної академії наук у Канаді, Наукового товариства ім. Шевченка Канади, Канадської асоціації славистів і інших професійних асоціацій; він член-співзасновник пластового куреня „Орден хрестоносців” з 1946 року.

Д-р Богдан Чопик автор ряду статей з українського й російського мовознавства й літературознавства. Його публікації включають: *Системи фонем сучасної української літературної мови та деякі проблеми з фонології*, УВУ, 1976; *Навчання мови: нарис*, 1978; *Навчання мови, фонетика, мововивчення та мовосприймання*, 1987; *Шляхи та думки. Вірші, переклади*, 1990. Він переклав на англійську мову всі байки Сковороди. У Швейцарії вийшла його праця *Gregory S. Skovoroda. Fables and Aphorisms. Translation, biography and analysis* by Dan B. Chopyk, 1990, 1998. Він автор праць: *Skovoroda's Fables. Analysis*, 1995; *Gregory S. Skovoroda. His Life and Times*, 1996; *Рецензії, доповіді, статті про Г. Сковороду та його вчення*, (Солт Лейк Сіті, 1996) та остання його публікація – *Яр Славутич – Богдан Чопик: творчі дорожки вчених*, Львів 2004, 304 стор.

В 1997 р. Б. Чопик включився в працю Українського університету Москви (УУМ), бере участь у всіх наукових і методичних засіданнях Ученої ради університету й дає свою згоду бути його представником у США. Своєю працею він, як один із небагатьох представників української канадсько-американської діаспори, знайшов дорогу до громадської української еліти української діаспори в Росії з метою допомогти розбудові цього університету для „науково-освітніх та культурних потреб українців у Росії”, — говорив ректор УУМ з нагоди 80-ліття народження Б. Чопика.

Брав активну участь на різних міжнародних конгресах, конференціях і семінарах. Писав про українську діаспору Америки, Канади й Росії, а останньо активно досліджував і публікував про початки й розвиток козацтва. 1996 року виступав з доповіддю в українському посольстві в Москві на тему „Михайло Грушевський і його історична школа”, а 16 серпня 1998 року, вже як президент Міжнародної академії козаків, дав, для депутатів Думи Російської Федерації, доповідь на тему „Потреба готувати козаків до державних задач країни”.

Загалом, його громадсько-політична й культурна діяльність серед української меншини й кубанських козаків на терені Російської Федерації була дуже розвинена.

З нагоди 80-ліття д-ра Богдана Чопика, яке припадало на 2005 рік, його колеги з Українського університету м. Москви писали: „Завершуючи восьмий десяток свого життя, наш ювіляр у доброму здоров'ї, повний енергії, бадьорий духом”. А кілька місяців пізніше, 30 липня 2006 р., Богдан Чопик помер у Москві й похований там на цвинтарі старовірів. Обставини його смерті невідомі.

Вічна пам'ять великому ідеалістові й колезі!

Ярослав Розумний, Канада.

ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ, ВИДАНІ ШКІЛЬНОЮ РАДОЮ

(Ціни подані в американських доларах)

МОВА Й ЛІТЕРАТУРА

Розрізна азбука і розрізні склади (3 картки)	\$2.00
Макогон, В., Денисенко, Т.: Перші кроки , Книжка вправ для вивчення абетки і слів, 1985	\$8.00
Козловський Я.: Мій буквар . 1990, 128 стор.	\$8.50
(Методичний поради́ник до нього, для вчителів)	\$2.00
Гаєвська, С.: Слово рідне . Початковий курс для англомовних клас, Н. Й., 1995, 160 стор.	\$8.00
Боднарчук, І.: Читанка I , для 2-ї кл., 2004, 88 стор.	\$7.00
Боднарчук, І.: Читанка II , для 3-ї кл., 2004, 88 стор.	\$7.00
Боднарчук, І.: Читанка III , для 4-ї кл., 2002, 92 стор.	\$7.00
Боднарчук, І.: Збірник диктантів . 40 стор.	\$2.00
Безушко, К., Читанка для 2-го р. англ. кл., 98 стор.	\$2.00
Шкільна Рада: Четверта читанка для 5-го року, Н. -Й., 1986, 152 стор.	\$6.50
Пеленський, Е. Ю.: Українська читанка для 4-го року, Н. -Й., 1962, 150 стор.	\$6.50
Ватра , читанка для V і VI класи. Друге поправлене і доповнене видання, ОПЛДМ, 2004	\$7.50
Овчаренко, М.: Золоті ворота , читанка для 7-8 року Н.-Й., 2004, 208 стор.	\$9.00
Романенчук, Б.: Вправи з граматики для нижчих клас, ч. 1, 2003	\$5.00
Романенчук, Б.: Вправи з граматики для середніх клас, ч. 2, 1998	\$5.00
Кисілевський, К.: Вивчаймо українську мову, підр. для розмов. Сер. і вищі кл. , Н.-Й., 1966, 32 стор.	\$2.00
Радзикович, В.: Історія української літератури для вищих клас , Н.-Й., 2003, 160 стор.	\$8.50
Кислиця, Д.: Граматика української мови , ч. 1 (фонетика і морфологія), Н.-Й., 2002 р.	\$8.00
Кислиця, Д.: Граматика української мови , ч. 2 (Синтакса), Н.-Й. 1997	\$7.00
Кулакова, Н., Федоренко, Є.: Граматика української мови . Вправи до Граматики Д. Кислиці, ч. 1, Н.-Й., 2000, 176 стор.	\$11.00
Вовк, А.: Словничок-поради́ник з культури української мови , 1991, 22 стор.	\$2.50
Кисілевський, К.: Хрестоматія з української літератури , для вищих клас, Н.-Й., 1989, 149 стор... ..	\$9.00
Федоренко, Є., Мальяр, П.: Хрестоматія з української літератури XX ст. , 1997 (Друге перероблене і доповнене видання), 400 стор.	\$16.00
Кисілевська-Ткач, Л.: Українська література , нарис методики навчання у вищих класах, 1983, 95 стор.	\$7.00
Федорук, Л.: Липнева моя Україна (поезії), 1993	\$5.00

ІСТОРІЯ, КУЛЬТУРА

Черняк, Н.: Княжа доба , Н.-Й., 2003, 100 стор.	\$7.00
Черняк, Н.: Козацька доба , Н.-Й., 2000, 147 стор.	\$10.00
Лотоцький, А.: Княжа Слава , опрацювання І. Боднарчука, 1991, 80 стор.	\$6.00
Хойнацька Надія Л.: Історія України від доісторичної доби по 1340 2-ге поправлене видання, 20 лекцій для 8-ої і 9-ої клас, 1992	\$5.00
Хойнацька Надія Л.: Історія України від 1340 до 1992 р. (для учнів 9-ої, 10-ої, 11-ої та 12-ої клас)	\$5.00
К. І.: Історія України — короткий огляд для початкових клас, Н.-Й., 2006, 64 стор.	\$4.00
К. І.: Історія України для англомовних клас, Н.-Й., 1997, 64 стор.	\$4.00
Грушевський, М.: Історія України , з додатком нового періоду, 1914-1919, Н.-Й., 1990, 588 стор.	\$25.00
Крип'якевич, І., Дольницький, М.: Історія України , для вищих клас, Н.-Й., 1989.	\$10.00

Гаєцький Ю.: Новітня історія України, 1945-2001 , Н.-Й., 2002 р.	\$11.00
Лончина, Б. І.: Українська культура . Вел. Формат, Н.-Й., 2004, 64 стор.	\$7.00
Янів, В.: Нарис української культури , для вищих клас, Н.-Й., 1985, 96 стор.	\$7.00
Кольоровий атлас з історії України	\$10.00
Мірчук, І. Українська культура , 2004	\$16.00

ГЕОГРАФІЯ

Жарський, Е.: Зошит для вправ з географії : Н.-Й., 1988, 32 стор. (великого формату)	\$4.00
Оришкевич, П.: Початкова географія України і українських поселень . Н.-Й., 2006	\$8.00
Оришкевич, П.: Географічні мапи України . Н.-Й., 1970.	\$3.00
Дражньовський, Р.: Стінна фізична мапа України . Велика, кольорова. Н.-Й.	\$12.00
Мапи України : Русь-Україна, 22" x 27".	\$2.00
Контурна мапа, 38" x 50".	\$2.00
Карта України (нова з України) 29" x 20".	\$6.00
Кольоровий атлас з географії України	\$8.00
Масляк П.: Географія України , Н.-Й., 2003, 212 ст.	\$15.00
Кольоровий атлас для молодших класів	\$7.00

ШКІЛЬНА ЛЕКТУРА

Багрянний, І.: Тигролови . Н.-Й., 1970, 48 стор.	\$3.00
Вовчок, М.: Інститутка . Н.-Й., 1970, 15 стор.	\$2.50
Куліш, П.: Чорна Рада . Н.-Й., 1996, 48 стор.	\$3.00
Модрич-Верган, В.: Василь Симоненко . Н.-Й., 1985, 32 стор.	\$3.00
Нечуй-Левицький, І.: Микола Джеря . Н.-Й., 2001, 32 стор. (скорочено).	\$3.00
Українка, Л.: Боярина . Н.-Й., 1999, 48 стор.	\$3.00
Франко, І.: Борислав сміється . Н.-Й., 1970, 40 стор. ..	\$3.00
Франко, І.: Захар Беркут . Н.-Й., 1999, 48 стор.	\$3.00

МАТЕРІЯЛИ ДЛЯ ПЕДАГОГІЧНИХ КУРСІВ (конспекти викладів)

Жарський, Е.: Історичні основи виховання . Лекція 1. Н.-Й., 1960, 80 стор.	\$3.50
Жарський, Е.: Курс працівників дошкілля . Н.-Й., 1967, 32 стор.	\$3.00
Жарський, Е.: Нарис економічної географії України . Лекція 1. Н.-Й.	\$3.50
Жарський, Е.: Психологічні основи виховання . Лекція 1. Н.-Й., 1961, 63 стор.	\$3.50
Кисілівський, К.: Методика навчання української мови й літератури . Н.-Й.	\$4.00

АДМІНІСТРАТИВНІ ПОСІБНИКИ

Шкільні каталоги	\$3.00
Шкільні денники для вчителів	\$3.50
Шкільні денники для учнів	\$3.00
Річні свідоцтва (для старших клас)	\$1.00
Річні свідоцтва (для молодших клас)	\$1.00
Річні свідоцтва для 8 кл. (кінцевої)	\$5.00
Повідомлення про успішність	\$1.00
Програма Шкільної Ради, 1981, 44 стор.	\$4.00